

MilIEURAMA

Afgiftekantoor
Brussel X

nummer 5
mei 1999

Maandblad
van
de Bond
Beter Leefmilieu

Redactie en administratie:
Twekerkenstraat 47,
B-1000 Brussel
Tel.: 02/282.17.20 - Fax: 02/230.53.89

- Biologische landbouw: lekker én gezond
- Bioboer Piet DERMAUW ziet toekomst rooskleurig in
 - HOE ROODGROEN zijn de Vlaamse socialisten?
 - GREENPEACE legt houtkap in KAMEROEN onder het bijltje
- HOE WEET JE dat bio ook echt bio is?

Biolandbouw is een groeisector bij uitstek. Het Europees areaal biologisch bewerkte landbouwgrond steeg in '97 met 38% naar bijna 2 miljoen hectare.

Niet onfeilbaar

Biologische landbouw als het nieuwe wonderkind van de 21ste eeuw? Onfeilbaar en een verzekerde garantie voor succes? "Zeker niet", waarschuwt Martens. "Ook de biologische landbouw moet streven naar een permanente verbetering van haar milieuprestaties. Zo verdient zeker de manier van bemesten bijkomende aandacht". Op macroniveau zal de groei van de biolandbouw uiteraard leiden tot een verminderd mestoverschot. Geïmporteerde kunstmest

wordt immers uitgesloten en de biologische veeteelt is per definitie meer grondgebonden zodat minder veevoerders worden ingevoerd. Maar op perceelsniveau ligt het milieuvoordeel van de biolandbouw minder voor de hand. Daar kan het verbod op het gebruik van makkelijk door de plant opneembare kunstmest precies leiden tot een groter verlies van meststoffen in het milieu. Althans wanneer dezelfde opbrengsten worden nagestreefd. "Toch kan de biologische akker- en tuinbouw zeker de normen van de EU-nitraatrichtlijn halen", meent Bart

Martens. "De bemestingspraktijk moet daarvoor goed worden afgestemd op zowel gewassen als milieu. Maar dit blijft zeker een waakpunt. En natuurlijk: ook de geïntegreerde landbouw levert een belangrijke milieuwinst op tegenover de gangbare landbouw.

De milieubeweging verwacht hier dat de gangbare landbouw door een continue aanscherping van het beleid steeds verder in de richting van de geïntegreerde landbouw gaat opschuiven, zodat de relatieve milieuwinst van de geïntegreerde landbouw zal afnemen".

Limburg geeft het voorbeeld in de biolandbouw

Een provinciebestuur dat werkt aan biologische landbouw. Voor Limburg is streven naar een duurzame landbouw één van de opvallendste actiepunten uit hun Milieubeleidsplan 1999-2003...

"Werk maken van een duurzame samenleving is voor ons een absolute noodzaak", zegt Frieda Brepoels, gedeputeerde voor leefmilieu van de Provincie Limburg. "Als provincie willen we dicht bij de bevolking staan en het goede voorbeeld geven. Bijvoorbeeld door werk te maken van biologische landbouw".

Maar hoe gebeurt dat concreet? Brepoels: "De provinciale landbouwdienst speelt een rol op vlak van voorlichting van de sector en is volop aan het werken aan een nieuw beleidsplan voor de landbouw. De afdeling Milieu en Natuur van haar kant bekijkt de mogelijkheden die er zijn om biologische landbouw op te leggen bij het afsluiten van beheersovereenkomsten voor provinciale natuureigendommen. Verder wensen wij in de toekomst op één of andere manier biologische landbouw op te nemen in het lessienpakket van het provinciaal onderwijs".

Ondertussen ondersteunt de provincie tal van onderzoeksprojecten in de biosector. Onderzoek naar hoe het gebruik van biologische producten in huis kan worden veralgemeend, vormt de rode draad in het beleid terzake. "Wij zien het als een uitdaging om er zo snel mogelijk toe te komen dat we als eerste provincie van het land de campagne '10 op 10 voor de biologische landbouw' kunnen ondertekenen", besluit nog Frieda Brepoels.

Pinxten: "Plaats voor 2.500 bioproductanten in België".

Karel Pinxten ziet biologische landbouw wel zitten. Dat liet de minister van landbouw alvast weten eind april tijdens de voorstelling van de eerste Vlaamse melkophaalronde van biologische melk.

"De tijd dat het aanbod bepaalde wat er te koop is, is voorbij", aldus Pinxten. "De distributie vertolkt meer en meer de interesse van de consument en schat het potentieel marktaandeel van biologische voeding in op 5%. Dit zou betekenen dat in ons land op termijn plaats is voor 2.500 biologische producenten. Dat is bijna 10 keer meer dan nu het geval is". Volgens Pinxten is het de eerste taak van de overheid om ervoor te zorgen dat de vlag de lading dekt. "Op reglementair vlak beschikt ons land over de meest volledige wettelijke omkadering voor de biologische sector", liet de landbouwminister optekenen.

"Ons land heeft sinds 1 december '98 ook een KB aangaande de dierlijke biologische productie. Daarmee beschikken zowel de producent, distributie als consument over een stevige garantie bij de aankoop of verkoop van producten onder het etiket 'biologisch', 'ecologisch' of 'organisch'. Van de ons omringende landen hebben enkel Frankrijk en Denemarken een even volledige reglementering", aldus nog Pinxten.

Vlaams parlement gaat bio

Op dinsdag 1 juni wordt in het kader van de Week van de Biologische Landbouw een beleidsgericht symposium georganiseerd

Dat vindt plaats in het Vlaams Parlement en wil nagaan hoe ver de bio-sector momenteel staat in Vlaanderen, welke kansen ze biedt voor de producent, consument en milieu én welke knelpunten nog uit de weg moeten worden geruimd om de baan voor de biolandbouw vrij te maken. In het voormiddagdeelte worden de milieu- en gezondheidsaspecten belicht en wordt stilgestaan bij de marktkansen. In vier parallelle sessies worden vier deelthema's verder uitgediept: kennisopbouw, overheidssteun, afzet en consumentenvragen. Knelpunten en beleidsaanbevelingen uit de aparte sessies worden meegenomen naar het namiddagdeelte, dat geheel aan de beleidsontwikkeling wordt gewijd. We onderzoeken de beleidsaanpak bij de burens en leggen ons oor te luisteren bij de verwachtingen en verlangens van landbouw- en milieuorganisaties. In het slotwoord licht federaal minister van Middenstand en Landbouw Karel Pinxten toe welke beleidsaanpak hij voorstaat.

Deelnemen aan het symposium kost 1.500 frank (referatenmap en biologische lunch inbegrepen). Inschrijven voor 25 mei bij het BBL-secretariaat.

Biologische babyvoeding

Maar biologische landbouw biedt niet alleen voor het milieu kansen. Ook voor de producenten zelf kan omschakeling naar biolandbouw de vicieuze cirkel doorbreken die de landbouwer aanzet tot altijd maar meer investeren om meer te kunnen produceren om vervolgens nog meer te kunnen afbetalen. "Biologische landbouw betekent immers dat je als boer meer doet met minder", argumenteert Stefaan Claeys. Biolandbouw is ook een groeisector bij uitstek. Het Europees areaal biologisch bewerkte landbouwgrond steeg in '97 met 38% naar bijna 2 miljoen ha. Momenteel zijn er zo'n 8.000 bioboeren in Duitsland. In Zwitserland wordt 7% van de landbouwoppervlakte biologisch bewerkt. Het grootste Kanton Graubünden heeft zo'n 30% biolandbouw. In Oostenrijk bezetten meer dan 20.000 bioboeren

Bioproducten vind je vandaag de dag niet alleen meer in je favoriete natuurwinkel. Ook de traditionele distributiesector trekt steeds meer de kaart van de bioproducten.

ongeveer 10% van de oppervlakte. Zweden en Finland evenaren ondertussen de prestaties van Zwitserland. Italië kende in 1996 zo'n 18.000 bioboeren of boeren in omschakeling. Slechts twee jaar later is hun aantal opgelopen tot 30.000.

En de afzetkant? "Ook die vertoont eenzelfde 'boom'", aldus Claeys. "De biologische markt in de Verenigde Staten is goed voor zo'n 120 miljard frank. Er wordt bovendien melding gemaakt van een verdubbeling de komende twee tot drie jaar". In Duitsland is nagenoeg de ganse sector van de babyvoeding biologisch. In en rond München is meer dan 30% van de verkochte broden volledig van biologische oorsprong. Gerespecteerde marktanalisten zoals professor Ulrich Hamm voorspellen een jaarlijkse groei van 20 tot 30% die in sommige landen zelfs oploopt tot 50%. Denemarken wil naar een marktaandeel van 20% op een paar jaar tijd. Multinationals zoals MacDonalds, met reeds biologische milkshake in Zweden, Danone, Lufthansa en Swiss Air zijn de biologische markt reeds toegetreden. Anderen staan klaar...

Vlaanderen blijft achter

Dus is er ook in ons land nog heel wat groei mogelijk. Grootwarenhuisketens zoals Delhaize, GB en Colruyt sprongen de voorbije jaren alvast enthousiast op de biokar. Alle randvoorwaarden voor

een doorbraak van biologische producten op de eigen markt zijn dus aanwezig. "Het is echter de productie die in ons land achterblijft", merkt Bart Martens op. Nochtans lenen de productieomstandigheden, met relatief kleine kavelgrootte, zich zonder problemen tot een omschakeling naar bio. Ons land is op het vlak van biologische producten echter netto-importeur en geenszins zelfvoorzienend. De vraag is groter dan het aanbod. Martens: "In die zin is het niet te begrijpen dat bijvoorbeeld de Vlaamse overheid nog steeds blijft kiezen voor productiemethoden die door een structureel overaanbod, een te hoge milieubelasting en een groeiende productie in de exportlanden zelf, weinig toekomst hebben". Zo valt de keuze voor mestverwerking moeilijk te begrijpen. "Door die te stimuleren, probeert men de huidige

Bioproducten zijn niet alleen gezond. Hun smaak is ook zonder meer heerlijk.

toekomstloze overproductie aan varkens te bestendigen. Meer dan de helft van de varkens moet geëxporteerd worden". Milieuvriendelijke landbouwmethoden worden dus door de Vlaamse overheid nog steeds al te stiefmoederlijk behandeld? "Zeer zeker", vindt ook BBL-beleidsmedewerker Bart Martens. "De Vlaamse regering heeft pas dit jaar de eerste beheersovereenkomsten goedgekeurd waarbij milieumaatregelen binnen de landbouw – zoals het onbewerkt laten van akkerranden of de aanleg en onderhoud van kleine landschapselementen – ook door Europa mee worden gefinancierd. Die verordening is al 7 jaar oud. Door er nu pas gebruik van te maken heeft de Vlaamse regering honderden miljoenen aan Europese steungelden laten liggen. Voor de biolandbouw heeft de Vlaamse overheid eigenlijk, behalve dan enkele specifieke bepalingen in het nieuwe MAP, nog niets gedaan". Op federaal vlak daarentegen begint één en ander wel warm te lopen. Zo is voorzien in een hectarepremie voor biologische producenten. Recent werden die door minister Pinxten bovendien verlengd en verhoogd. Daarnaast is er ook een duidelijke wettelijke omkadering voor de biologische plantaardige en dierlijke

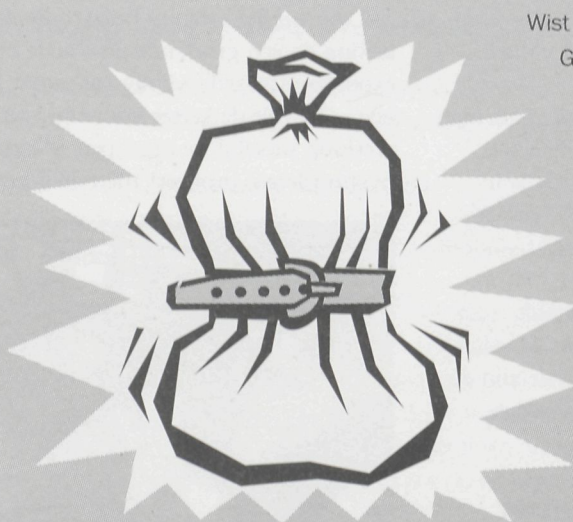
producten. Ook de opzet van demonstratieprojecten wordt ondersteund. En tenslotte kunnen sinds kort ook twee biologische proefcentra op medewerking rekenen. "Maar toch moet er ook op federaal vlak nog veel verder gegaan worden", vindt Bart Martens nog. "Als het de beleidsverantwoordelijken echt menens is met biologische landbouw, dan moet ook dringend werk worden gemaakt van aangepaste fiscale maatregelen, maatregelen in de sociale zekerheid, aandacht voor de biolandbouw in het wetenschappelijk onderzoek,... Alleen via de opmaak van een integraal beleidsplan biologische landbouw waarin al deze beleidsmaatregelen gecombineerd worden ingezet; kan de overheid erin slagen om onze doelstelling van 10% biologische landbouw tegen 2010 te halen".

i

Een campagnemagazine met een overzicht van alle activiteiten in het kader van de Week van de Biologische Landbouw kan je gratis krijgen bij Bond Beter Leefmilieu vzw, Tweeerkenstraat 47, 1000 Brussel, Tel. 02/282.17.20, Fax. 02/230.53.89, e-mail: hostmaster@bblv.be

advertentie

Is uw vuilniszak ook aan afvallen toe?

Wist u dat het een klein kunstje is om uw vuilniszak te vierendelen?

Gebruikt glas en papier worden grondstoffen, groente-, fruit en tuinafval wordt compost en ook heel wat ander afval krijgt een tweede leven. Een evolutie die we alleen maar kunnen toejuichen!

Toch blijft er nog afval over en vele kleintjes maken één grote afvalberg. Met een boodschappentas vermijd je alvast plastic zakjes, een boterhamendoos betekent afvalarm lunchen en onverpakte groenten en fruit zijn pas echt puur natuur.

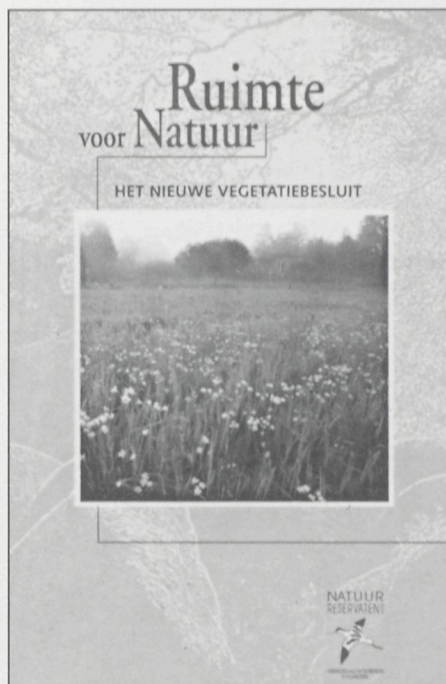
De OVAM bracht een aantal tips rond afvalvoorkoming samen in een gratis brochure die u kan aanvragen bij uw gemeente, intercommunale of bij de OVAM zelf. Zo vermagert uw vuilniszak in een mum van tijd, want ...

Kan. De Deckerstraat 22-26, 2800 Mechelen, Tel.: 015/284.284, Fax.: 015/20.32.75, website: <http://www.ovam.be>

Wie AFVAL vermijdt, moet het niet kwijt

Natuurreservaten geeft uitleg over nieuwe vegetatiebesluit

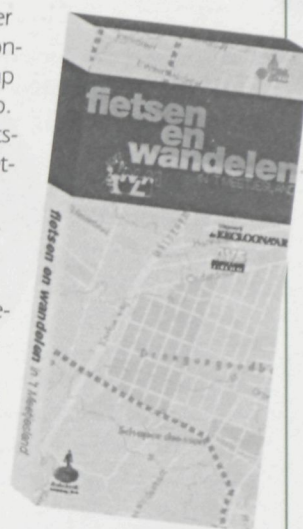
Natuurreservaten vzw heeft zonet een nieuwe informatieve brochure uit over het nieuwe vegetatiebesluit. Bedoeling van de brochure is om natuurverenigingen duidelijk te maken wat de inhoud is van dat nieuwe vegetatiebesluit en op welke manier één en ander kansen

de, wordt nu in veel gevallen een meldingsplicht ingesteld. De meest in het oog springende nieuwigheid is de invoering van verbodsbepalingen, het opleggen van strengere strafmaten en het feit dat overtredingen op het vegetatiebesluit niet meer verjaren. In de nieuwe bro-

diert voor een beter natuurbeleid op lokaal en regionaal niveau. De noodzaak van een nieuw vegetatiebesluit werd reeds enkele jaren vanuit de natuur- en milieubeweging bij de overheid aangekaart. Het is dan ook geen verrassing dat, in het kader van het nieuwe decreet op het natuurbehoud, een herziening van het vegetatiebesluit als eerste op de agenda stond. De essentie van dat nieuwe vegetatiebesluit is dat bepaalde vegetaties en landschapselementen te belangrijk zijn om zomaar te laten verdwijnen. In tegenstelling tot het oude vegetatiebesluit, dat alleen een vergunningsplicht instel-

Nieuwe fiets- en wandelgids voor het Meetjesland

Nadat eerder reeds twee publicaties over het Meetjesland met succes over de toonbank gingen, heeft Natuur en Landschap momenteel een nieuwe uitgave in petto. Het gaat om een bundeling van alle fiets- en wandelroutes in het Meetjesland, netjes losbladig maar overzichtelijk gebundeld in één harde gekartonneerde map. Zo krijg je bijvoorbeeld een interessant overzicht van de verscheidenheid aan bosgebieden, mooie plekjes in de omgeving van het kanaal Gent-Brugge en de smokkelstreek Maldegem-Aardenburg. De kaarten nodigen uit om de streek te voet of met de fiets te gaan verkennen. Uiteraard ligt de klemtoon op de waardering en het behoud van natuur en cultuur, al wordt tegelijk een accent gelegd op passieve recreatie. Bedoeling is om met de opbrengst van de kaartenset het cultuur- en natuurpatrimonium in het Meetjesland verder te beschermen.

i Natuur en Landschap Meetjesland vzw, Boelaere 131, 9900 Eeklo, Tel. 09/374.80.25, Fax. 09/377.70.13.

chure van Natuurreservaten vzw wordt één en ander uitvoerig toegelicht. Zo krijg je onder meer een uitvoerig overzicht van de voorwaarden voor het wijzigen van vegetatie en van kleine landschapselementen en een vergelijking tussen het oude en het nieuwe vege-

tatiebesluit. Een aanrader voor elke natuurvereniging die wil weten waar de klepel hangt.

De brochure over het nieuwe vegetatiebesluit kost 150 frank en kan je bestellen via het secretariaat van Natuurreservaten vzw.

i Natuurreservaten vzw, Kon. St. Mariastraat 105, 1030 Brussel, Tel. 02/245.43.00., Fax. 02/245.39.33., e-mail: nr@bitserv.com

Workshops kleinschalige waterzuivering

De komende weken organiseert de Werkgroep Technologie van Dialoog vzw opnieuw een aantal workshops rond de mogelijkheden inzake individuele waterzuiveringsinstallaties. Op zaterdag 5 en zondag 6 juni kan je terecht in het Ecohuis in Kessel-Lo en op zaterdag 19 en zondag 20 juni wordt de handel nog eens overgedaan in de Toren te Watervliet (Eeklo). Met zo'n workshop richt Dialoog zich naar huishoudens die niet op de riolering kunnen aansluiten en zelf voor hun afvalwaterzuivering moeten instaan. Een kleinschalige waterzuiveringsinstallatie is een goed alternatief voor huishoudens, (landbouw)bedrijven, toeristische infrastructuur,... die niet of moeilijk op het openbaar rioleringsnet kunnen aansluiten. De workshops zijn dus niet alleen bedoeld voor particulieren maar ook voor tuinarchitecten en -aannemers, gemeentediensten,... Tijdens de cursus komen diverse onderwerpen aan bod zoals waterzuiveringsmechanismen en vervuilingswaarden, het wettelijk kader, marktoverzicht, rationeel watergebruik, werking en aanleg van moerasplantenfilters,... Tegelijk worden ook bezoeken gebracht aan werkende installaties en worden de principes van de biologische zuivering met kleine didactische opstellingen verduidelijkt. Voorkennis is niet vereist.

i Steunpunt Kleinschalige Waterzuivering, Blijde Inkomststraat 109, 3000 Leuven, Tel. 016/23.26.49., Fax. 016/22.21.31.

INTERVIEW

**"Als bioboer
heb ik
eindelijk weer
plezier
in mijn job"**

Een bioboerderij op nauwelijks een boog-scheut afstand van de A17. Het heeft iets contradictorisch, iets typisch West-Vlaams bijna. Een regio die barst van de varkens-stallen. Maar tegelijk de thuisbasis vormt van heel wat actieve milieu- en natuur-verenigingen. Mensen die zonder scrupu-les maar mét gezond verstand werk maken van een beter leefmilieu. Het mag dan ook geen verbazing wekken dat pre-cies hier in West-Vlaanderen de voorbije jaren een handvol landbouwers heel bewust de stap zette naar een biologi-sche teelt. Eén van hen is Piet Dermauw van bioboerderij De Valk uit Wevelgem. Een man van 42 die vorig jaar de gang-bare landbouw liet voor wat hij was en koos voor de biologische teelt. Een gesprek...

? *Waarom schakelt een landbouwer die jarenlang heeft 'geboerd' volgens de gangbare principes over op biologische landbouw? Doe je dat om economische redenen of heeft het ook te maken met de zorg voor mens en milieu?*

Laat ons zeggen dat het bij mij eigenlijk een proces van jaren is geweest. Ik kreeg het steeds moeilijker om me nog goed te voel-en binnen het gangbare landbouwsysteem waarin je als land-bouwer niet meer dan een speelbal bent in een spel van hande-laars en toeleveranciers. Het ene jaar valt bijvoorbeeld de aard-appelteelt wel mee en krijg je daarvoor een redelijke prijs uitbe-taald, het andere jaar kan dat evenwel volledig anders zijn. Bovendien viel het me ook zwaar dat je binnen het klassieke systeem eigenlijk nauwelijks nog contact hebt met de consu-ment. En uiteraard is er de impact op het leefmilieu. Die is enorm. Eigenlijk nog veel groter dan alle wetenschappelijke rapporten laten vermoeden.

Ongeloof of afgunst?

? *Kortom, je had echt het gevoel iets anders te willen?*

Zo kan je het wel stellen. Op dat ogenblik, dat was in '93, wist ik nog helemaal niks af van biologische landbouw. Maar door een actie van de gemeentelijke milieudienst hier in Wevelgem, waarbij je als landbouwer subsidies kreeg voor de aanplant van

een hoogstamboomgaard, kwam ik in contact met mensen die me wezen op de mogelijkheden van biologische landbouw. Eigenaardig genoeg is het mijn bankier geweest die me finaal heeft overtuigd om te kiezen voor bio. Na heel wat bezoeken aan collega-landbouwers die de overstap reeds waagden nam ik uiteindelijk vorig jaar de beslissing om mijn boerderij om te schakelen naar een biologisch landbouwbedrijf. Daarbij werden we heel goed begeleid door de mensen van Blivo (Biologische Landbouw - Instituut voor Voorlichting en Onderzoek) die ons terdege informeerden over onder meer de mogelijkheden en procedures die je hebt en moet volgen als 'bedrijf in omschake-ling'. Let wel, ook voordien was ik niet echt het type landbou-wer dat helemaal geen aandacht besteedde aan het leefmilieu. Ik heb, zelfs met de klassieke landbouwmethodes, nooit aan rooibouw op mijn akkers gedaan.

? *Hoe reageerden andere landbouwers op het nieuws dat je zou overschakelen naar biologische teelt?*

Het overgrote deel van de collega-landbouwers reageert zeker niet negatief. Je hebt uiteraard boeren die alles met het nodige ongelooft beschouwen en ervan overtuigd zijn dat ik vroeg of laat op mijn bek zal gaan. Anderen wachten dan weer af en stellen zich voorzichtig de vraag of biologische landbouw ook voor hen geen toekomst kan bieden. En nog anderen pikken het niet wanneer ik zeg dat precies de al te expansieve land-bouw voor mij één van de redenen was om over te schakelen. Toen ik bijvoorbeeld in een regionale krant verklaarde dat 'we er in de traditionele landbouw met zijn allen maar wat op los spuiten' kreeg ik van één van de toonaangevende landbouwers prompt te horen dat ik aan nestbevuiling deed. Eigenlijk kan je de landbouwsector op dat vlak wat vergelijken met datgene wat nu aan de gang is in het wielerpeloton. Ook daar weet iedereen dat er massaal geslikt wordt maar heerst er de facto eigenlijk een zwijgplicht.

Kringloop sluiten

? *Kan je even schetsen hoe groot je landbouwbedrijf is en wat je er nu precies, al dan niet biologisch, teelt?*

Mijn landbouwbedrijf heeft een oppervlakte van 12 ha en de helft ervan is nu reeds omgeschakeld, de volgende twee jaren moet het andere deel volgen. Ik heb ervoor gekozen om drie hoofdteelten biologisch aan te pakken: prei, maïs en aardappe-len. Daarnaast kweek ik al jarenlang aardbeien en voorlopig is het niet zo evident om ook die biologisch te gaan telen. Eerlijkheidshalve moet ik erbij vertellen dat die aardbeienteelt me ook een economische zekerheid biedt die ik eigenlijk liever niet verlies.

Tenslotte heb ik ook nog wat schapen en een stal met zo'n 300 mestvarkens. Die hou ik tot mijn varkensstal volledig is afbe-taald, daarna zien we wel wat ermee gebeurt.

Ik wil mijn kringloop maximaal sluiten zodat ik geen stalmest hoeft aan te kopen om te gebruiken bij de bemesting van mijn akkers.

Hoe vallen die eerste maanden mee? Wat zijn volgens jou de belangrijkste verschillen tussen de gewone en biologische landbouw?

Voor mezelf ervaar ik het belangrijkste verschil in de vaststelling dat ik opnieuw plezier beleef aan mijn job als landbouwer. Die is immers veel afwisselender dan voorheen. Biologische landbouw impliceert dat je echt bezig bent met je teelt én er dagelijks aandacht aan besteedt. Je kan het je bijvoorbeeld niet permitteren om het onkruid op je akkers zomaar zijn gang te laten gaan. In de klassieke teelt kan dat wel. Dan bel je gewoon even naar de loonwerker van dienst die enkele uren later met een flinke dosis pesticiden dat onkruid gewoon komt verdelgen. In de biologische teelt kan dat uiteraard niet meer. Een ander verschil heeft te maken met de kwaliteit van je gewassen. Je merkt echt dat biologisch geteelde aardappelen bijvoorbeeld veel beter gedijen en minder onderhevig zijn aan allerlei ziekten. Tenslotte vind ik ook dat je in de biosector echt te doen hebt met dankbare klanten die mijn werk appreciëren. Ook dat was lang geleden.

Blij met Blick

Hoe breng je jouw bioproducten aan de man? Is er een vorm van thuisverkoop, wordt alles verdeeld via groentenabonnementen of hanteer je een andere distributievorm?

Ik heb me bewust aangesloten bij Atalanta, de coöperatieve uit de Westhoek die een 15-tal bioboeren groepeerd. Het systeem waarbij groenten via de veiling worden verdeeld, vind ik immers zo onrechtvaardig dat het één van de doorslaggevende redenen was om de gangbare landbouw vaarwel te zeggen. Producten die je op zo'n veiling aanbiedt worden alleen beoordeeld op uitzicht, niet op kwaliteit. Bovendien zijn het de handelaars die het geld opstrijken, als landbouwer kan je daar nauwelijks iets tegenin brengen. Bij een coöperatieve als Atalanta ligt dat fundamenteel anders. Alleen die boeren die voldoen aan de kwaliteitsnormen kunnen hun gewassen te

koop aanbieden. Mijn groenten worden dus verkocht via bijvoorbeeld de groentenpakketten die Atalanta in West- en Oost-Vlaanderen verdeelt. Maar sinds begin mei heb ik hier thuis ook een klein winkeltje waar ik tal van bioproducten aan de man probeer te brengen. Bedoeling is om die thuisverkoop naar de toekomst toe flink te promoten. Ik heb er alvast alle vertrouwen in.

Dat de vraag naar bioproducten in de lift zit, is duidelijk. Maar wat vind je ervan dat bioproducten ook via de traditionele distributieketens zoals GB of Delhaize worden verkocht?

Ikzelf vind dat een bijzonder goede zaak. Al moeten we er wel blijven op toezien dat de controle op de kwaliteit van onze producten niet versoepelt. Momenteel is die controle door Blick terecht zeer streng, dat is overigens één van de redenen waarom de modale consument steeds meer kiest voor bioproducten. Het is essentieel dat de consument 100% zekerheid heeft over de biologische kwaliteit van de producten die hij koopt. Toen ik hier voor het eerst een inspectieteam van Blick over de vloer kreeg, was ik echt verrast over hun degelijke en deskundige aanpak. Eén ding is duidelijk: hen om de tuin leiden is zo goed als uitgesloten. Mensen stellen me wel eens de vraag of die biologische teelt nu echt zo verschillend is van de klassieke landbouw en of die controles echt zo scherp zijn? Ik nodig iedereen uit om de proef op de som te nemen én er even bij te komen zitten wanneer een inspectie van Blick langskomt...

Niet voor het geld

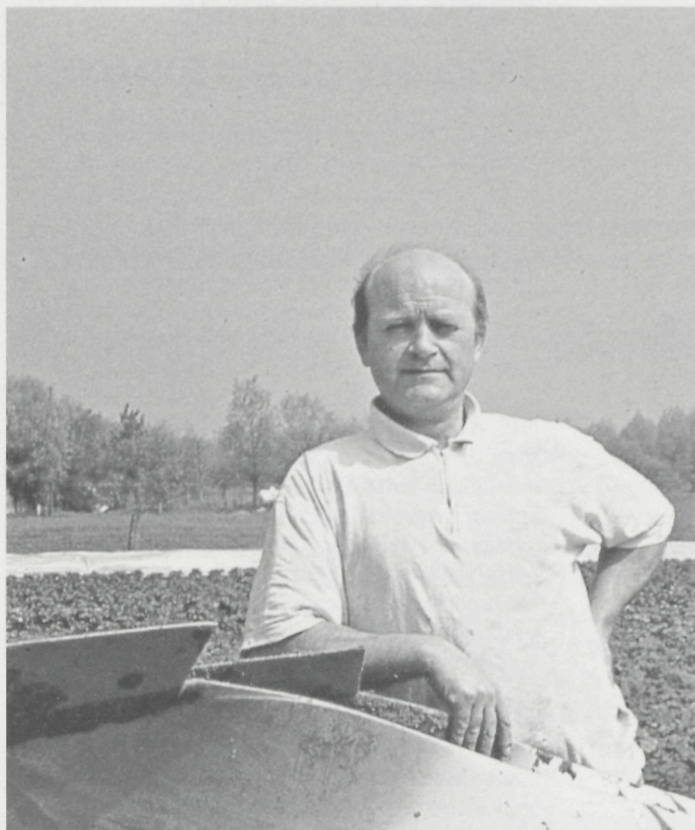

Wanneer de vraag naar bioproducten blijft toenemen, dan lijkt het logisch dat ook steeds meer landbouwers de stap naar een biologische teelt zetten. Of niet?

Dat lijkt me toch niet zo evident. Ik denk dat er op diverse niveaus meer inspanningen moeten geleverd worden om landbouwers ervan te overtuigen die stap te zetten. In eerste

instantie denk ik daarbij aan het onderwijs. Momenteel voorziet geen enkele tuin- of landbouwschool in Vlaanderen in een volwaardige opleiding biologische landbouw. In Nederland is dat daarentegen wel het geval. Hier in Vlaanderen moet je het stellen met een, weliswaar bijzonder zinvolle, maar deeltijdse lessenreeks van BD-Vooruit. Nochtans vang ik heel wat signalen op dat de jonge generatie boeren in geen geval ongevoelig blijft voor de mogelijkheden van biologische landbouw. Maar een degelijke opleiding terzake is essentieel. Biolandbouw is immers niet alleen een andere manier van produ-

Bioboer Piet Dermauw: "Het overgrote deel van de collega-landbouwers reageerde zeker niet negatief op mijn omschakeling naar biolandbouwer. Een aantal wacht zelfs heel duidelijk af of biolandbouw ook voor hen geen toekomst kan bieden".

ceren, je moet als boer ook op een andere manier gaan redeneren. Ikzelf ben 42 en ik denk niet dat ik de stap over 5 jaar nog had gezet. Ik ben ervan overtuigd dat ik toen die 'klik' niet meer had kunnen maken. Vandaar het belang van een volwaardige opleiding biologische landbouw.

En wat te denken van de inspanningen die door de overheid worden geleverd? Gaan die volgens jou ver genoeg?

In geen geval. Als 'bedrijf in overgang' mag je dan al in aanmerking komen voor een ondersteuning door de overheid, die tegemoetkoming was voor mij alleszins geen doorslaggevend argument. Als je keuze voor biolandbouw louter en alleen is ingegeven door economische motieven, dan denk ik niet dat je het haalt. Want de markt voor bioproducten mag dan al in de lift zitten, dat betekent niet dat je als biolandbouwer sowieso van je inkomen verzekerd bent. Het blijft nog steeds een, weliswaar berekend, risico. Vandaar dat ik het mezelf bijvoorbeeld niet kan veroorloven om nu reeds mijn aardbeienteelt om te schakelen naar biologisch. De biolandbouw heeft alles om uit te groeien tot een sterke economische sector maar het lijkt me essentieel dat de overheid een beter kader creëert om die sector beter te ondersteunen. Dat is vandaag nog te weinig het geval.

Piet Decoster

foto's: Frans Geys

Bioboerderij De Valk, Piet Dermauw
Guldensporenstraat 58, 8560 Wevelgem
Tel. 056/41.11.00.

advertentie

Respecteert uw spaargeld uw zorg voor het milieu?

Stel u voor: u springt regelmatig in de bres voor de bescherming van een naburig natuurgebied, terwijl uw bank uw spaarcenten investeert in een prestigeproject waar ettelijke hectaren bos voor moeten wijken. Het kan: de meeste banken staren zich immers blind op de winst en hebben lak aan uw principes.

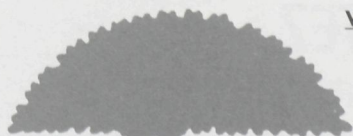
Al 14 jaar lang bewijst Netwerk Vlaanderen vzw dat het ook anders kan. Voor Netwerk is geld geen doel op zich, maar een instrument voor maatschappelijke vernieuwing. Daarom heeft Netwerk in samenwerking met de ASLK het **Krekelsparen** ontwikkeld. Een Krekelspaarrekening

biedt u het gewone rendement plus **100% zekerheid dat uw geld op een verantwoorde manier belegd of geïnvesteerd wordt:** niet in wapenhandel, kernenergie, dierproeven, criminele activiteiten of schending van mensenrechten, wel in bedrijven en organisaties die uw principes delen. Netwerk ontvangt bovendien voor elke Krekelspaarder een vergoeding van de ASLK. Met dat geld ondersteunt Netwerk al meer dan 400 geëngageerde projecten in Vlaanderen, met advies, giften en goedkope leningen.

Wil u de 11.271 ste Krekelspaarder (m/v)

worden? Loop dan even langs bij uw plaatselijk ASLK-kantoor of **bel ons.**

netwerk (02) 201 07 70

Anders omgaan met geld

Netwerk Vlaanderen vzw, Vooruitgangstraat 333 bus 9, 1030 Brussel, (02) 201 07 70, fax (02) 201 06 02

Imagine

Agalev debatteert over landbouw

Op vrijdag 21 mei organiseert Agalev Merelbeke een debat rond landbouw. Vera Dua van Agalev en Filip Thienpont van de CVP kruisen er de degens in het Cultureel Centrum Groenendal te Merelbeke.

Bedoeling is ook dat een aantal landbouwers hun stem in het debat laten horen. Moderator van de debatavond is VRT-journalist Jan Ouvry. Tijdens de debatavond zal ondermeer worden gediscus-

sieerd over de landbouwpolitiek die Agalev voorstelt. Een grondige hervorming van de Europese landbouwpolitiek, absolute voorrang voor biologische landbouw, een strenger mestbeleid, ontmoediging van het gebruik van kunstmest en pesticiden en genetische manipulatie aan banden leggen. Over deze en andere thema's wordt op 21 mei in Merelbeke van gedachten gewisseld.

i Agalev Merelbeke,
Azaleastraat 10, 9820 Merelbeke, Tel. 09/230.35.88.

VIBE organiseert basiscursus leembouw

Op zaterdag 5 juni én op zaterdag en zondag 19 en 20 juni organiseert het Vlaams Instituut voor Bio-Ecologisch Bouwen en Wonen (Vibe) vzw een basiscursus leembouw. Eén en ander wordt georganiseerd door Terra Morpho, de werkgroep leembouw van Vibe. Leembouw is één van de meest ecologisch verantwoorde en gezonde bouwwijzen. Wie van plan is om ecologisch te bouwen of te verbouwen met leem of

wie als architect beroepsmatig interesse heeft in deze bouwwijze, is deze cursus een ideale inleiding. Op 5 juni staat een theoretisch deel gepland. Tijdens het weekend van 19 en 20 juni volgt een praktisch werkweekend.

i Vlaams Instituut voor Bio-Ecologisch Bouwen en Wonen (Vibe) vzw,
Statiestraat 115, 2600 Berchem
Tel. 03/239.74.23., Fax. 03/230.91.26.

Huizen kijken met Stichting Omer Watzet

Op zaterdag 29 mei organiseert de Stichting Omer Watzet een 'Kijkdag milieuvriendelijke huizen'. Tijdens die dag kan je op zowat 31 adressen in Zuid-Oost-Vlaanderen gaan kijken hoe milieubewust wonen en verbouwen in de praktijk wordt ingevuld. Je kan er kijken naar optimaal gebruik van gratis zonnewarmte, zonnecollectors, regenwaterge-

bruik, kleinschalige waterzuivering, energiebesparende technieken, hernieuwbare energiebronnen,... De gastheer vertelt telkens, uit eigen ervaring, hoe alles geïnstalleerd werd, hoe het werkt, welke financiële voordelen hij eruit haalde,...
Inschrijven vooraf is noodzakelijk en kan bij het secretariaat van de Stichting.

i Stichting Omer Watzet vzw, Kattestraat 23, 9700 Oudenaarde,
Tel. & Fax. 055/30.96.66., e-mail: sow@debcom.be

Prins Filipsfonds lanceert projectoproep

'3+'. Onder die noemer lanceert het Prins Filipsfonds, opgericht in de schoot van de Koning Boudewijnstichting, een projectoproep om de uitwisseling en de dialoog tussen groepen burgers uit de verschillende

gemeenschappen van ons land te bevorderen. Gezamenlijke initiatieven van verenigingen, instellingen en organisaties worden in het kader van 3+ financieel ondersteund. Op die manier wil men, over de taalgrens heen én met respect voor elkaars eigenheid en cultuur, wederzijdse waardering en erkenning stimuleren. Alle niet-commerciële verenigingen en instellingen, zowel van publieke als van private aard, kunnen een project indienen. Bijvoorbeeld lokale en provinciale overheden, milieuverenigingen, wijkcomités, actiegroepen,... Projecten die in aanmerking kunnen komen voor ondersteuning zijn onder meer studiedagen, colloquia, uitwisselingsprogramma's,... Voorwaarde is wel dat het om een activiteit gaat van verenigingen of instellingen uit ten minste twee verschillende gemeenschappen én dat de activiteit georganiseerd wordt tussen 15 augustus 1999 en 31 juli 2000. De ondersteuning van de geselecteerde projecten varieert tussen de 30.000 en 100.000 frank. De uiterste datum voor het indienen van projecten is vastgelegd op 30 juni '99. Een deelnameformulier kan telefonisch worden aangevraagd via 070/233.065.

i Koning Boudewijnstichting
Brederodestraat 21, 1000 Brussel
Tel. 02/511.18.40., Fax. 02/511.52.21.

Meer bos voor Vlaanderen?

Vereniging voor Bos in Vlaanderen

U heeft in uw adressenbestand nog ergens de Vlaamse Bosbouwvereniging (VBV) staan? Vergeet dan als de bliksem wat bestond en vervang één en ander door de 'Vereniging voor Bos in Vlaanderen'. De afkorting blijft gewoon dezelfde. Een absoluut bosbehoud is de eerste doelstelling van de Vereniging voor Bos in Vlaanderen. Maar via wetenschappelijk onderbouwde studies en concrete projecten probeert de VBV de noodzakelijke ecologische bosuitbreiding in Vlaanderen te realiseren. Zo werd recent samen met de industrie een project gestart om in het kader van het Kyoto-protocol CO2-bossen aan te leggen. Bovendien is ook de maatschappelijke vraag om het bos af te stemmen op een natuurgericht bosbeheer één van de 'dadas' van de VBV. Net als de mondiale bosproblematiek overigens. Eén en ander kan je lezen in 'De Boskrant', het verenigingstijdschrift van de VBV dat tweemaandelijks verschijnt. Wie dat wil, kan een gratis infopakket opvragen bij het VBV-secretariaat.

i Vereniging voor Bos in Vlaanderen (VBV),
Geraardsbergsesteenweg 267, 9090 Gontrode-Melle,
Tel. 09/252.21.13., Fax. 09/252.54.66.,
e-mail: vbv@rug.ac.be, website: www.vbv.be

Op zoek naar duidelijkheid in de jungle van milieulabels...

Brengt Margriet eindelijk orde in de chaos?

Wie af en toe eens de supermarkt binnenloopt, weet erover mee te praten: een leger aan logo's en labels dat ons poogt te overtuigen van de ijzersterke milieukwaliteit van het product dat ons toelicht. 'Ecolabels' zijn in. Maar dé vraag is uiteraard in hoeverre die waslijst aan labels ook een sluitende garantie is voor een voldoende milieukwaliteit? Een striktere controle én een uniform Europees Milieukeur zijn volgens de milieubeweging essentieel om orde op zaken te stellen...

Aan pijltjes geen gebrek in onze supermarkten. Labels met afgeronde hoeken, verwijzend naar een gesloten kringloop, vrijstelling van ecotaks,... In elk rek vind je wel ergens een product dat een ecolabel opgekleefd heeft. "En dat zorgt natuurlijk voor de nodige verwarring bij de consument", vindt BBL-beleidsmedewerkster Saar Van Hauwermeiren. "Recent nog organiseerde het Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikers-organi-

saties (OIVO) een enquête waaruit bleek dat het overgrote deel van de consumenten hoegenaamd niet weet wat de diverse logo's betekenen. Nochtans zeggen 9 op 10 verbruikers dat ze zich zorgen maken over de kwaliteit van het milieu. Maar men slaagt er niet in een onderscheid te maken tussen betrouwbare informatie en verzinsels. Evenmin kan je als consument het verschil merken tussen officiële en commerciële informatie".

Toiletpapier en kalkaanslag

Het mag dan ook geen verrassing heten dat een aantal fabrikanten van die verwarring aardig gebruik maakt. Vaak doen ze niks meer dan klassieke producten een groen tintje geven door gebruik te maken van groene merknamen, eigen labels, nietszeggende slogans,... Dat misbruiken met groene reclame inderdaad schering en inslag zijn, blijkt bovendien ook uit een onderzoek van Test Aankoop. Daarin wordt bijvoorbeeld 'het eerste toiletpapier dat echt de natuur respecteert' boudweg

ontmaskerd. Onderzoek wees uit dat het toiletpapier zelfs vervaardigd is uit pure en zuivere cellulose én dat er niks van kringlooppapier in verwerkt is. "Een ander voorbeeld is dat van een handwasmiddel dat op zijn verpakking vermeldt dat het fosfaatvrij is", schetst Saar Van Hauwermeiren nog. "Nogal logisch, geen enkel handafwasmiddel bevat fosfaat. Fosfaat is vooral bedoeld om kalkaanslag te vermijden in was- en vaatmachines en heeft niet de minste zin voor de handafwas".

Strikte controle

"Er moeten dus dringend betere regels worden vastgelegd voor groene reclame", vat Saar Van Hauwermeiren samen. "Want eigenlijk is er op dit moment geen enkele Belgische wetgeving die dergelijke misdrijven echt verbiedt". Toch lijkt er beweging op komst. Zo werd binnen de Raad voor Verbruik een 'Commissie voor Milieu-etikettering en Milieureclame' opgericht waarin afgevaardigden zetelen van fabrikanten, reclamewereld, milieu-

Foto: Frans Geys

14

en consumentenbeweging. De samenstelling van de commissie mocht dan al een tijd op zich laten wachten, sinds januari '98 werd er wel een milieureclamecode opgesteld. "De code is sinds juli '98 in gebruik maar heeft echter geen dwingende kracht", nuanceert Van Hauwermeiren. "Momenteel wordt één en ander geëvalueerd en wanneer daaruit blijkt dat zo'n vrijwillige overeenkomst ontoereikend is, worden dwingende maatregelen voorgesteld". Al kunnen precies bij die evaluatieprocedure heel wat vragen worden gesteld. Zo hangt de evaluatie alleen af van het aantal klachten dat door consumenten bij de Jury voor Eerlijke Praktijken inzake Reclame wordt ingediend. "Maar in dat organisme zijn noch consumentenorganisaties, noch milieuverenigingen vertegenwoordigd", bekritiseert Saar Van Hauwermeiren. "Bovendien zijn de procedures en instanties onbekend bij de consument en is die te weinig geïnformeerd om klacht te kunnen neerleggen. Het voorbije jaar werd dan ook geen enkele klacht genoteerd. Maar daaruit besluiten dat de code wordt gerespecteerd, is uiteraard frappant onjuist". Voor de milieubeweging is het dan ook zonneklaar dat er werk moet worden gemaakt van een volledige lijst van toegelaten labels. "Die moeten beantwoorden aan duidelijk omschreven criteria én onderworpen worden aan een actieve onafhankelijke overheidscontrole", voegt Saar Van Hauwermeiren er nog aan toe.

Goede richting

Maar is het niet beter om de verschillende labels gewoon te harmoniseren tot één betrouwbaar, officieel en duidelijk label? Die rol zou alvast kunnen weggelegd zijn voor de 'margriet', het Europees milieulabel dat in '92 door de Europese Commissie werd gecreëerd en op dit ogenblik eigenlijk het enige echte officiële milieukeurmerk is in België. "Het Europees milieukeur geeft aan dat het product gedurende zijn volledige levensduur een beperktere impact heeft op het leefmilieu", legt Saar Van Hauwermeiren uit. "Het houdt rekening met een veelheid aan criteria. Zoals bijvoorbeeld lucht- en watervervuiling, het gebruik van grondstoffen, het energieverbruik, de reststoffen van bestrijdingsmiddelen, aanwezigheid van zware metalen,...". In de Europese lidstaten vind je de margriet op steeds meer producten, 219 om precies te zijn. Toch staat de verspreiding ervan in België nog in de kinderschoenen. "Het comité dat in ons land de margriet moet toekennen is pas 6 jaar na datum opgericht", merkt Van Hauwermeiren cynisch op. "Het comité ging onlangs eindelijk van start. Maar meteen was felle kritiek te horen van een aantal producenten. Zij vinden dat het Europees label te duur en de procedure te lang is". Toch is het Europees Milieukeur voor de consument in elk geval een stap in de goede richting. "Elk product wordt via een levenscyclusanalyse beoordeeld op zijn milieubelasting in elke levensfase", verduidelijkt Saar Van Hauwermeiren. "Dat gebeurt door een onafhankelijke instantie en er is een duidelijke wetenschappelijke basis voor het systeem. De normen worden gedefinieerd in samenspraak met een panel waarin experts zetelen van elke lidstaat en van elke belangengroep. Het systeem is dus democratisch". Kortom, voor de consument is de margriet een eenvoudig, betrouwbaar en duidelijk label? "Inderdaad", geeft Van Hauwermeiren toe. "Al blijft het natuurlijk nog altijd een vrijwillig systeem. Fabrikanten en verdelers kunnen vrij beslissen of ze wel of niet een aanvraag voor de toekenning van het ecolabel indienen". Het voordeel hiervan is dat de zogenaamde 'first movers' gemotiveerd worden. Toch merken we voorlopig maar weinig enthousiasme bij de producenten. Bizar, want precies zij zijn steeds vragende partij geweest om in dergelijke vrijwillige systemen mee te stappen.

Consument gooit alles op een hoopje

Uit het onderzoek van het Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties (OIVO) blijkt dat er nogal wat verwarring bestaat rond de interpretatie van de diverse milieulabels. Enkele voorbeelden...

Zo blijkt bijvoorbeeld dat het logo dat naar de ecotaks verwijst nagenoeg niet herkend noch begrepen wordt. Slechts 2,7% van de ondervraagden kent de juiste betekenis ervan. Ook over het Groene Punt bestaan een heleboel misvattingen. Het logo komt voor op de meeste verpakkingen en geeft aan dat de verantwoordelijke voor het in de handel brengen van het verpakte product een bijdrage aan het Groene Punt-systeem, beheerd door Fost Plus, betaalt. Toch denkt zo'n 40%

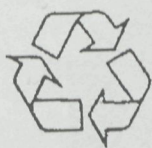

foto: Frans Geys

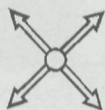
van de ondervraagden dat het Groene Punt naar recyclage verwijst. Een deel denkt dat het logo 'vervaardigd uit gerecycleerd materiaal' betekent. Zo'n 32% meent dat het betekent 'dat het product vervaardigd is uit een recycleerbaar materiaal'.

Ook de Margriet, het Europees milieukeurmerk, wordt maar matig herkend en slecht begrepen. Niet meer dan 11,5% van de ondervraagden geeft er de juiste betekenis aan terwijl 13,4% denkt dat het keurmerk met het Belgische ecotakssysteem te maken heeft. Eén en ander kan wellicht worden verklaard door het feit dat er nog maar weinig producten met dat keurmerk op de Belgische markt te vinden zijn en dat er nog niet voldoende sensibilisering rond gevoerd werd.

Welk ecolabel betekent wat?

Dit logo bestaat al heel lang en komt voor op papieren en kartonnen verpakkingen, op plastic verpakkingen, op vuilniszakken, op grafisch papier en op papieren verzorgingsdoekjes. Het betekent dat het product of de verpakking gerecycleerde en/of recycleerbare stoffen bevat.

100/0000236/76

Dit label geeft aan dat het product of de verpakking onderworpen is aan de Belgische reglementering inzake ecotaksen maar van de betaling van die taks is vrijgesteld. Er zijn nog twee andere varianten van het logo. Het ene geeft aan dat het product getaxeerd is, het andere dat het product onder de statiegeldregeling valt en dus van ecotaks is vrijgesteld.

Dit is het Groene Punt. Het label geeft aan dat de verantwoordelijke voor het in de handel brengen van het verpakte product een financiële bijdrage levert aan het systeem van inzameling en sortering voor verpakkingsafval. Het Groene Punt wordt in ons land beheerd door Fost Plus. Volgens de Belgische en Europese wetgeving inzake verpakkingen is de productverantwoordelijke ook verantwoordelijk voor de verpakking, zelfs wanneer die afval is geworden. Hij moet het verpakkingsafval terugnemen om het te valoriseren, dus het hergebruiken, recycleren of zelfs verbranden. Die terugnameplicht kan hij zelf op zich nemen (zoals bijvoorbeeld het geval is met statiegeldproducten) of aan derden overlaten (bijvoorbeeld Fost Plus).

LDPE

Dit is een label dat aangeeft uit welke soort plastic het product of de verpakking is gemaakt. Deze markering helpt de consument om zijn plasticafval correct te sorteren maar ook al om keuzes te maken in aankoop. Het nummer middenin het logo geeft aan om welke soort plastic het gaat.

- 1: PET (polyethyleen tereftalaat)
- 2: PEHD (polyethyleen met hoge dichtheidsgraad)
- 3: PVC (polyvinylchloride)
- 4: PELD (polyethyleen met lage dichtheidsgraad)
- 5: PP (polypropyleen)
- 6: PS (polystyreen)

TAST
OZONLAAG NIET AAN
N'ATTAQUE PAS LA
COUCHE D'OZONE

Dit logo wil zeggen dat het product geen chloorfluorkoolstoffen (CFK's) bevat en bijgevolg de ozonlaag niet schaadt. De tekst 'Beschermt de ozonlaag' is misleidend omdat de spuitbus waarop deze tekst staat, op geen enkele manier bescherming biedt aan de ozonlaag. Dit label was een nuttige aanduiding toen er nog spuitbussen met CFK's in de handel waren. Maar vandaag mag geen enkele spuitbus nog CFK's bevatten. Als dit label voorkomt, wil dat dus niet zeggen dat de betreffende spuitbus milieuvriendelijker is dan eender welke andere.

Dit label geeft aan dat het product het Europese Milieukeurmerk heeft gekregen. Het keurmerk wordt toegekend aan producten die beantwoorden aan milieucriteria die op een Europees niveau zijn vastgelegd.

Productbeleid

Alles bij mekaar is het Europees ecolabel dus maar één van de bouwstenen van wat op termijn een goed geïntegreerd federaal productbeleid moet worden. "Wij zijn dan ook vragende partij om op federaal niveau de bevoegdheden inzake ecolabeling, product-normen en ecotaks goed op mekaar af te stemmen", vindt BBL-beleidscoördinator Rik De Baere. "Ecolabeling moet je ook beschouwen als een aanvulling op meer dwingende instrumenten binnen een productbeleid. Ecolabeling heeft voor ons geen zin als er tegelijk geen werk wordt gemaakt van degelijke productnormen en een heractivering van de ecotaks". Tot slot is het voor de milieubeweging ook essentieel dat de invoering van een Europees ecolabel samengaat met een degelijke wetgeving rond milieureclame. "Net zoals de invoering van het label ook gepaard moet gaan met een uitgebreide informatie- en sensibiliseringscampagne", besluit De Baere

i

U wil meer weten over de diverse ecolabels? U wil volledige en betrouwbare informatie over wat ze betekenen?

Dan kan je met al jouw vragen sinds kort terecht bij het Observatorium voor Duurzame Consumptie, Ridderstraat 18, 1050 Brussel, Tel. 02/547.06.83., Fax. 02/547.06.01., e-mail: observ@oivo_crioc.org

Studiedag rond Europees ecolabel in België

Op woensdag 2 juni organiseert het Belgisch Comité voor het toekennen van het Europees Milieukeurmerk een studiedag die de potentiële rol van dit ecolabel in ons land wil toelichten. Eén en ander wordt georganiseerd in het Egmontpaleis aan de Kleine Zavel te Brussel.

In de voormiddag staat o.m. een uiteenzetting gepland over de rol van het Europees ecolabel in het nastreven van duurzame consumptie- en productiepatronen. Ook het Belgisch kader terzake wordt geschetst. In de namiddag wordt in een aantal werkgroepen dieper ingegaan op de discussiethema's. Deelnemen is gratis. Vooraf inschrijven is wel noodzakelijk.

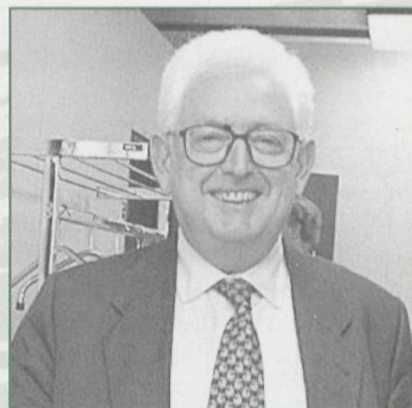
i

Centrum Milieueconomie en Milieumanagement,
e-mail: ilse.verhaeghe@rug.ac.be
Tel. 09/264.35.03., Fax. 09/264.35.99.

Op zoek naar het groen in de Vlaamse partijprogramma's

Bruno Tobback: "Nadat we al die jaren zoveel inspanningen hebben gedaan om het milieubeleid in een andere richting te sturen, lijkt het ons evident dat we als SP die materie niet zomaar gaan loslaten".

**Vlaamse socialisten
willen roodgroene
imago electoraal
verzilverd zien:**

"Een gezond Voor iedereen"

foto Eric Peutjens

"Op papier verkondigen dat je trendsetter bent op vlak van milieubeleid terwijl je parlementair werk net het tegenoverstelde bewijst, dat vind ik op zijn minst lachwekkend", sneert SP-voorzitter Fred Erdman wanneer hij de uitspraken van zijn VLD-collega Guy Verhofstadt in een vorige Milieurama onder ogen krijgt. Sinds ze vanaf '88 deel uitmaken van zowel de Vlaamse als federale regering doen de Vlaamse socialisten verwoede pogingen om zichzelf als roodgroen te profileren. Maar hoe stevig is dat milieuprogramma van de SP? En blijft die interesse voor het milieuthema ook overeind wanneer de partij in de nakende verkiezingsstrijd vooral wil gaan focussen op sociale zekerheid en werkgelegenheid...

Volgens de SP bestaat er tussen de politieke fracties daarmee alleen het mobiliteitsprobleem niet oplosbaar vervoer, zijn noodzakelijk". En het handhavingsbe-

foto Luc Verhaegen

"Ik zou niet weten waarom het milieuthema binnen de SP niet belangrijk zou zijn", keert Bruno Tobback de vraag om. Toen Tobback jr. in '95 in het Vlaams Parlement terechtkwam, ontpopte hij zich vrij snel tot één van de milieuspecialisten van zijn partij. "De interesse voor de milieuproblematiek zit ingebakken en verweven in onze bekommernis voor de mens en de samenleving. Mens en milieu zijn voor ons beide even belangrijk". Dat moet bijvoorbeeld blijken uit een aantal maatschappelijke contracten die de Vlaamse socialisten

tijdens hun meest recente Toekomstcongres goedkeurden. Met daarbij bijvoorbeeld ook een leefmilieucontract en een mobiliteitscontract. "We willen de kiezer duidelijk maken dat de SP de voorbije jaren het Vlaamse milieubeleid in een nieuwe richting heeft gestuurd", stelt voorzitter Fred Erdman. "Het is niet in het minst Norbert De Batselier die de beslissende toon heeft gezet. Eddy Baldewijns en Steve Stevaert zijn op dat élan doorgegaan en hebben verder invulling gegeven aan een offensief en vaak gedurfd beleid inzake leefmilieu en

ruimtelijke ordening. Als het van ons afhangt dan werken we de komende jaren even hard om binnen de Vlaamse en federale regering de milieubelangen verder te verdedigen".

Duidelijke normen

Voor de SP is het duidelijk: het ecologisch denken moet worden beschouwd als een logisch uitvloeisel van het socialistisch denken. "Ons uitgangspunt is daarbij dat een gezond leefmilieu eigenlijk een basis-

recht is van iedereen", onderlijnt Fred Erdman. "Meer zelfs, een gezond milieu is ook een grondwettelijk recht. Dat is enkele maanden geleden met het vonnis rond de Isvagoven in Wilrijk duidelijk beklemtoond. Het feit dat een leefbare omgeving nu zo wordt omschreven, heeft heel wat gevolgen. De overheid wordt nu eigenlijk meer dan ooit verplicht om iedereen een voldoende milieukwaliteit te garanderen". En volgens de SP is een uitgebreide maar evenwichtige normering daarbij essentieel. "Dat spruit natuurlijk voort uit de basisprincipes van het socialistisch denken", voegt Bruno Tobback eraan toe. "Als sociaal-democraten vinden we dat de overheid, op basis van degelijke wetenschappelijke gegevens, normen moet opstellen én er

legislatuur door de Vlaamse regering werd gevoerd? Worden de nobele roodgroene principes niet al te makkelijk opzij geschoven wanneer economische belangen ten tonele worden gevoerd? Zo kan je bijvoorbeeld de vraag stellen of de beslissing om Doel te laten verdwijnen niet in tegenspraak is met precies dat SP-adagium als zou een leefbaar milieu een basisrecht zijn voor iedereen? SP-voorzitter Fred Erdman vindt alvast van niet. "Ik ben een man van de streek en ik heb de voorbije 30 jaar aan den lijve meegemaakt wat de sociale gevolgen van de havenuitbreiding zijn geweest voor de Antwerpse regio. Maar de keuze die de Vlaamse regering heeft gemaakt, lijkt mij de enige correcte keuze. We hadden kunnen kiezen om Doel te laten

die andere socialistische randvoorwaarde van het milieubeleid, namelijk dat de vrije markt geen antwoord kan bieden op de milieuproblematiek én dat het vooral de overheid is die sturend moet optreden, kan worden gediscussieerd. Want wat bijvoorbeeld te denken van het dossier Deurne waar de rendabiliteit van projecten van privébedrijven doorslaggevend zal zijn in de beslissing om de luchthaven al dan niet uit te breiden. "Dat betekent geenszins dat de privésector hier carte blanche krijgt", reageert Erdman. "Integendeel, we willen de privésector precies confronteren met de noodzaak om dat pleidooi voor een uitbreiding van Deurne nu eindelijk ook eens te bewijzen met duidelijke cijfers. Het gaat immers niet op dat je als overheid beslist

nd leefmilieu is een basisrecht. reen".

ieke fracties een voldoende grote consensus om tijdens de volgende legislatuur werk te maken van rekeningrijden. "Al kan je het oplossen", vindt Bruno Tobback. "Een mix van maatregelen, met bijvoorbeeld ook meer investeringen in een beter openbaar havingsbeleid? "Daar doet Stevaert eigenlijk niks meer dan de wetgeving toepassen".

vervolgens moet op toezien dat die normen ook worden nageleefd. Dat is volgens ons de basis van een milieubeleid. En in die zin verschillen we uiteraard grondig met datgene wat door bijvoorbeeld de Vlaamse liberalen als uitgangspunt voor een milieubeleid naar voor wordt geschoven".

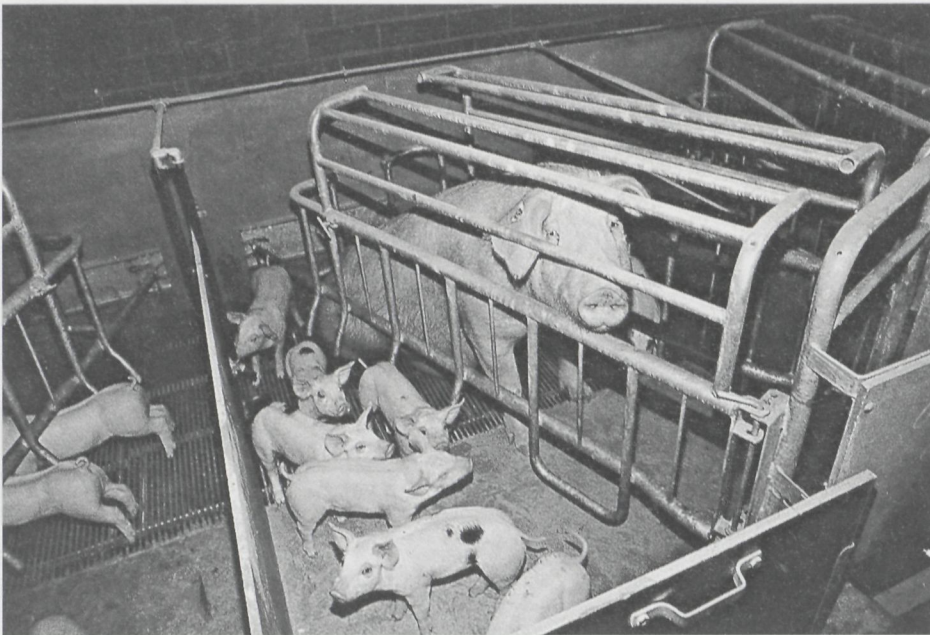
Doel geen getto

Vraag is uiteraard of dat theoretisch uitgangspunt ook niet vrij veel afwijkt van het milieubeleid dat tijdens de voorbije

bestaan maar gezien de noodzaak van die nieuwe containerterminal was het polderdorp dan verworpen tot een grijs getto dat volledig is ingesloten tussen zware industrie. Dat zou op sociaal vlak ook onverantwoord zijn geweest". Over de onmacht van de SP-ministers om de noodzakelijk geachte groei van de industrie op te vangen op de onmetelijke terreinreserves die in het industriegebied nog braak liggen, wordt echter gezwegen

Maar ook over de concrete invulling van

om de luchthaven uit te breiden, louter en alleen omdat een aantal investeerders vindt dat dit noodzakelijk is". Vraag is uiteraard wat er dient te gebeuren wanneer uit die studies blijkt dat een uitbreiding inderdaad rendabel is? Erdman: "Dan komt het aan de Vlaamse regering toe om te bepalen binnen welk kader dat kan. Het moet duidelijk zijn dat er grenzen zijn, nachtvluchten bijvoorbeeld zijn voor ons totaal onbespreekbaar. Maar laat ons eerst afwachten of de interesse vanuit de privésector inderdaad zo groot is als ze zelf

Bruno Tobback: "Ik ben de eerste om toe te geven dat het Map niet geworden is wat wij aanvankelijk wilden".

foto Marc Oels

beweert. Om heel eerlijk te zijn, ben ik daar zelf niet zo zeker van".

Stemmen voor Stevaert?

Zijn Doel en Deurne niet bepaald dossiers om als roodgroene partij in een verkiezingscampagne zwaar mee uit te halen, dan wordt "groene joker" Steve Stevaert dat ontegensprekelijk wel. De man uit Hasselt slaagde er de voorbije maanden op zijn eentje in om het groene laken binnen de Vlaamse regering kordaat naar zich toe te trekken. Maar vreest de SP niet dat de opmerkingen over het asociale afbraakbeleid van Stevaert de partij uiteindelijk electoraal wel eens zuur zouden kunnen opbreken? "Het handhavingsbeleid van Steve Stevaert doet eigenlijk niets meer dan de wetgeving correct toepassen", vindt Erdman. "Sommige dossiers zijn in de media ook buiten verhouding-opgeblazen tot menselijke drama's waarvan de sociale impact, bij nader toezien, vaak met een flinke korrel moet worden genomen. Nu is het vaak zo dat precies diegene die de wetgeving wél op de voet volgt op sociaal vlak benadeeld wordt tegenover de mensen die naar hartelust hun zin doen". Bovendien kan je de vraag stellen of het, eerder dan de individuele burger, niet de lokale mandatarissen zijn die verantwoordelijk zijn voor het gedoogbeleid dat jarenlang is gevoerd. Valt er niks te zeggen voor het VLD-voorstel dat de verantwoordelijkheid voor bouw misdrijven bij lokale besturen wil leggen, eerder dan bij de individuele burger? "Zoiets is voor ons onaanvaardbaar", reageert Bruno Tobback. "Ik denk dat je de doorsnee burger niet mag

onderschatten. Heel wat mensen die nu staan te schreeuwen over een zogenaamd asociaal handhavingsbeleid, wisten maar al te goed dat datgene wat ze deden eigenlijk niet kon. Het verbaast ons echter niets dat de VLD een verregaande amnestie voor bouw misdrijven gerealiseerd wil zien. Hun kiespubliek zal voor zo'n versoepeling wel niet ongevoelig zijn". Toch geeft Tobback ook toe dat sommige lokale besturen niet vrijuit gaan: "Een aantal problemen inzake illegale bebouwing zijn inderdaad veroorzaakt door gemeentebesturen die niet voldoen aan de verplichting om een voldoende groot aantal sociale woningen op hun grondgebied te realiseren. Het valt niet te verbazen dat precies in die gemeenten waar men het vertikt om zijn verantwoordelijkheid inzake sociale woningbouw op te nemen, de grootste illegale bewoning te noteren valt".

foto Frans Geys

Gratis bussen

Denken aan Stevaert is uiteraard praten over openbaar vervoer. In haar partijprogramma pleit de SP resoluut voor een recht op basismobiliteit, én gratis openbaar vervoer voor mensen jonger dan 12 en ouder dan 65. Maar is gratis openbaar vervoer eigenlijk wel zo'n goede maatregel om het mobiliteitsprobleem aan te pakken? Zo wijzen nogal wat vervoerseconomen erop dat onze mobiliteit zo al veel te goedkoop is zodat gratis openbaar vervoer eigenlijk een verkeerde oplossing van het probleem suggereert. "Wij beseffen beter dan wie ook dat je het globale mobiliteitsprobleem niet kan oplossen met gratis bussen", weerlegt Bruno Tobback de kritiek. "Daarvoor moeten we werk maken van een mix aan maatregelen. Zoals bijvoorbeeld rekeningrijden, een CO2-taks en hogere investeringen in het openbaar vervoer. Maar het is wel de verdienste van Steve Stevaert dat hij met de gratis bussen aantoont dat openbaar vervoer eigenlijk niet zoiets is dat uitsluitend is voorbehouden voor ambtenaren die elke dag hetzelfde traject met bus, trein of tram moeten afleggen. De SP wil aantonen dat openbaar vervoer een waardig en betaalbaar alternatief is voor de auto. Met comfort en luxe". Vraag is of de SP, tijdens een eventuele volgende regeringsdeelname, bereid is om dat mobiliteitsbeleid verder uit te diepen? "Uiteraard", repliceert Bruno Tobback. "Ik denk dat er op politiek vlak een zeer ruime consensus bestaat om bijvoorbeeld werk te maken van rekeningrijden. Maar desondanks blijven er nog heel wat technische vragen onbeantwoord. In die zin kijken we met meer dan gewone interesse naar de proefprojecten in Nederland. Bovendien moet het duidelijk zijn dat wij als SP ook willen dat er bij rekeningrijden sociale correcties worden ingebouwd die garanderen dat zo'n maatregel geen nieuwe ongelijkheid creëert".

SP-voorzitter Erdman: "Doel mocht geen grijs getto worden".

Map te slap

Uiteraard komt ook het landbouwthema binnen het milieuprogramma van de SP aan bod. Voor de Vlaamse socialisten moet niet de kwantiteit maar wel de multifunctionele rol van de landbouw centraal staan. Vraag is uiteraard hoe dat te rijmen valt met de vaudeville die de voorbije jaren is opgevoerd rond het Map? "Ik ben de eerste om toe te geven dat het goedgekeurde Map niet echt geworden is wat wij aanvankelijk in gedachten hadden", geeft Tobback toe. "Het plan zoals het in '93 werd voorgesteld door toenmalig minister De Batselier was dat wel. Maar om diverse redenen is dat plan nogal stevig uitgehold". Toch wil Tobback niet gezegd hebben dat het voorliggende Map een maat voor niks is: "In het huidige Map krijgt de landbouwsector zelf een grote verantwoordelijkheid. Op zich is dat positief, al zal ook voorzien moeten worden in een goedfunctionerend controlemechanisme". En wat vindt de SP van de plannen om in Vlaanderen resoluut de kaart van de mestverwerking te trekken? "Ik betwijfel of dit kans op slagen heeft", meent Bruno Tobback. "Wij hadden liever gezien dat in het kader van het Map ook in Vlaanderen kon worden gepraat over een sociaalverantwoorde en begeleide afbouw van de veestapel".

Blijft tenslotte de vraag wat er gebeurt na 13 juni? Diverse opiniepeilingen voorspellen voor de SP niet bepaald een klinkende verkiezingsoverwinning. Wordt de verleiding dan ook niet groot om, in het heetst van die verkiezingsstrijd, terug te vallen

op de oeroude klassiekers zoals werkgelegenheid en sociale zekerheid én daarbij het milieuprogramma wat naar de achtergrond te schuiven? "Wij wachten rustig de verkiezingen af", aldus een stoïcijnse Erdman. "Wie geïnteresseerd is in leefmilieu die weet heus wel dat de SP, zowel in de Vlaamse als federale regering, de voorbije 11 jaar puik werk heeft geleverd en de groeiende interesse voor de milieuproblematiek ook wist te vertalen in effectieve

beleidsdaden. Als je al die jaren inspanningen hebt gedaan om het milieubeleid in een andere richting te sturen, dan is dat een materie die je niet zomaar prijsgeeft. Het lijkt ons dan ook evident dat, wanneer we als Vlaamse socialist straks eventueel opnieuw regeringsverantwoordelijkheid nemen, milieu en ruimtelijke ordening voor ons prioritaire thema's worden".

Piet Decoster

Zoals elke maand het geval is, geeft BBL-voorzitter Gust Feyen ook deze keer weer een kritische kijk op datgene wat in deze kolommen wordt verteld...

Milieu een basisrecht voor iedereen... Altijd en overal?

Het dient toegegeven: de SP-ministers in de Vlaamse regering hebben de voorbije jaren blijk gegeven van veel goede wil om het milieubeleid op het goede spoor te krijgen. Het beleid van resp. De Batselier, Baldewijns en Stevaert getuigde van veel vernieuwing en creativiteit en boekte zonder meer resultaten. De aandacht die geschonken werd aan de handhaving van het beleid, denk maar aan de ruimtelijke ordening, betekende een werkelijke trendbreuk met het 'laissez-faire-beleid' en het politiek cliëntelisme uit het verleden. Juist die straffeloosheid en stuurloosheid uit het verleden hebben van Vlaanderen het 'lelijkste land ter wereld' gemaakt, waar ten kosten van open ruimte en natuur zowat alles kon en mocht.

Om zo'n beleid vol te houden en blijvende resultaten te boeken, moet men evenwel kunnen terugvallen op een lange-termijnvisie op de ontwikkeling van Vlaanderen. En ook voor de SP lijkt dit de grote uitdaging te worden om zowel de eigen geloofwaardigheid te behouden als de achterban daarvan te overtuigen. Tot nog toe staan veel beleidsinitiatieven nog los van elkaar en moet een integrale aanpak dikwijls wijken voor een ad-hoc benadering. Initiatieven zoals het afschaffen van de vaarrechten, de gratis bussen,... zullen weinig zoden aan de dijk zetten zolang men het reeds lang aangekondigde Vlaams mobiliteitsplan (waarin een mix van verschillende maatregelen en instrumenten moet worden uitgewerkt) voor zich uit blijft schuiven. Waar met het 'Toekomstcongres' een eerste lovenswaardige stap naar een geïntegreerde lange termijnvisie wordt gezet, blijkt de SP het in de praktijk moeilijk te hebben om de zware engagementen aangegaan in het kader van het toekomstcongres waar te maken. Zo pleit de SP in één van de resoluties van het toekomstcongres nog voor een 'brongerichte' aanpak van het mestprobleem, met een noodzakelijk inkrimping van de veestapel. In de praktijk legt de SP zich neer bij een MAP dat volledig de kaart trekt van de mestverwerking en dat geenszins raakt aan de omvang van de veestapel. Ook van de door de SP bepleite grotere betrokkenheid van de bevolking bij het beleid (via referenda, hoorzittingen, parlementaire verzoekschriften,...) is in dossiers als die van Doel en Deurne weinig te merken. Daar worden beslissingen met een enorme impact in gesloten kamertjes genomen en laat men de grenzen van de ontwikkeling groten-deels bepalen door de direct betrokken economische actoren.

Moet hier het principe van een gezond leefmilieu als basisrecht voor iedereen wijken voor een vermeende extra tewerkstelling? Of voor de visie van plaatselijke mandatarissen die niet zo groen zijn als de partijtop? Want ook op dat lokale en regionale niveau worden vaak belangrijke beslissingen genomen. Zowel in Oostende, Maasmechelen, Leuven als Lommel. De vraag stelt zich dus in hoeverre de SP haar groene engagementen werkelijk hard wil maken? In welke mate haar groene standpunten ook brekpunten kunnen zijn. Dat valt tot nog toe moeilijk te beoordelen. Vast staat wel dat de milieustrijd die de SP levert dikwijls een ondankbare strijd is. Het is immers de milieuminister die uiteindelijk de groene buit mag tentoonstellen, ook wanneer de coalitiepartner daar een belangrijk aandeel in heeft...

Boek & Milieu

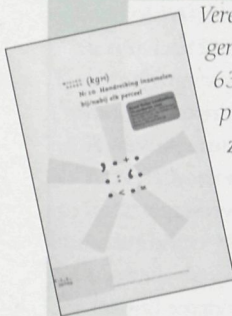
DE MILIEUBIBLIOTHEEK VAN BBL

De milieubibliotheek is open elke maandag en dinsdag. Op donderdag en vrijdag enkel na afspraak, dit telkens van 10u00 tot 12u30 en van 13u30 tot 16u00. Je kan er meer dan 20.000 boeken en tijdschriften inkijken. Uitleen kan niet. Het is wel mogelijk om fotocopieën te maken. Beperkte documentatieaanvragen (bv. fotocopieën van tijdschriftenartikelen) kunnen worden opgestuurd aan 5 fr. per kopie (plus verzendingskosten). Je kan ook een publicatielijst rond een bepaald thema aanvragen.

Het bestand van de bibliotheek kan je ook raadplegen via Internet, de Felnet-website (Flanders Environmental Library Network) vind je op <http://www.vito.be/literatuur/felnet>. De boeken en rapporten die hier worden voorgesteld, zijn meestal niet bij de BBL te bekomen. Je kan ze wel raadplegen in onze bibliotheek.

Nagenoeg alle Nederlandse uitgaven zijn te bestellen bij MilieuBoek, PB 18169, NL-1001 ZB Amsterdam, tel. 00.31.20.624.49.89. MilieuBoek heeft een Belgisch rekening-nummer.

Handreiking inzamelen bij / nabij elk perceel

Vereniging van Nederlandse gemeenten, Den Haag, 1999, 63 p., ISBN 90-322-7344-2, prijs: 27.50 gulden + verzendingskosten, te bestellen bij de VNG uitgeverij, PB 30435, NL-2500 GK 's Gravenhage, Tel. 00.31.70.373.88.88.

Nederlandse gemeenten kunnen in het kader van de zorgplicht voor de inzameling van huishoudelijke afvalstoffen kiezen voor de inzamelwijze. Deze handleiding is bedoeld om gemeenten te helpen in het maken van de keuze tussen het inzamelen 'bij elk perceel' of het inzamelen 'nabij de percelen'. Hiervoor is de afweging van een groot aantal relevante factoren zeer belangrijk. Deze handleiding tracht bij deze afweging een kader te vormen. Er wordt ook aandacht besteed aan de voorbereiding en de implementatie van de gekozen inzamelwijze.

Ecologie en burgerschap: Pleidooi voor een nieuwe levensstijl

Dirk Holemans, Stichting Leefmilieu - Antwerpen, Uitgeverij Pelckmans - Kapellen, 1999, 128 pag., ISBN 90-289-2667-4, prijs: 495 fr. (voor abonnees op het tijdschrift 'Leefmilieu' 396 fr.), te koop in de boekhandel of bij Stichting Leefmilieu, Kipdorp 11 - 2000 Antwerpen, tel: 03/232.63.98, e-mail: leefmilieu@village.uu.net.be

Al meer dan 30 jaar groeit het besef dat we op ecologisch vlak in een crisissituatie verkeren. Toch blijven we erop achteruit gaan. Voornamelijk in het Westen wordt er meer gebruikt dan wat de natuur ons geeft en wordt er meer vervuild dan er kan verwerkt worden. In dit essay evalueert de auteur het falen van het technocratisch beleid en stelt hij zich de vraag of het binnen de huidige democratische normen wel mogelijk is om doortastende maatregelen te nemen. Dirk Holemans verdedigt een dialogische democratie waarbij de rol van de burger wordt versterkt en de nodige structurele bijstellingen worden gedaan. Uit de heldere analyse blijkt overduidelijk dat de toekomst open blijft en de noodzakelijke trendbreuk zal gedragen worden door ecologisch burgerschap in een pluralistische maatschappij.

Dossier Water natuurlijk

IVN Vereniging voor natuur- en milieueducatie, Amsterdam, 1997, losbladig, te bestellen bij IVN PB 20123, NL-1000HC Amsterdam, Tel. 00.31.20.622.81.15.

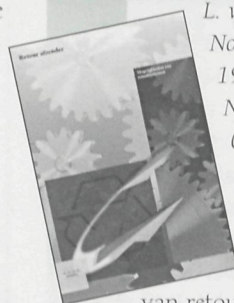
Het dossier 'Water natuurlijk' werd opgesteld ter ondersteuning van de campagne met dezelfde naam, met als bedoeling het terugdringen van watergebruik, voorkomen van waterverontreiniging, hergebruik van water, informatieverstrekking,... De map bestaat uit 4 onderdelen: ecologie, educatie, kadervorming en begrippen. Het deel over ecologie verschaft inhoudelijke informatie en handelt over het samenwerken aan water in de stad en het platteland. Het tweede deel bestaat uit werkvormen en waterthema's (activiteiten). Het deel dat aan kadervorming is gewijd, bevat informatie voor een studiedag en een voorbeeld van een cursus voor watergids.

Energiebesparingsnota

Ministerie van Economische Zaken, Directoraat-Generaal voor Energie, Den Haag, 1998, 52 p., exemplaren van deze nota kunnen aangevraagd worden bij het Ministerie van Economisch Zaken, Informatie en nieuwsvoorziening, PB 20101, NL-2500 EC Den Haag.

In deze nota worden de maatregelen die kunnen genomen worden in het kader van een verdere intensivering van het energiebesparingsbeleid verder onderzocht. De actualiteit wordt besproken, de uitgangspunten, ambities en de mogelijkheden om een nieuwe aanpak te realiseren worden uiteengezet en tenslotte wordt het beleid naar de verschillende componenten toe uitgesplitst (agrarijsche sector, industrie, huishoudens,...).

Retour afzender: mogelijkheden van retoursystemen

L. van Ruiten, S. Ransdorp, Novem, Sittard en Utrecht, 1997, 17 p., te bestellen bij Novem, Tel. 00.31.46.420.22.02.

Er wordt gestart met de vraag waarom producenten gebruik maken van retourverpakkingen. Dit kunnen zowel primaire (wet, financieel, markt) als secundaire (milieu, eenvoud, invloed van trekker in de keten) redenen zijn. De verschillende soorten retoursystemen worden geschetst. Het beleid in Nederland en er buiten wordt kort uiteengezet.

Handhaving ruimtelijke ordening

Stephan De Tacye, Mys & Breesch uitgevers, Gent, 1999, 192 p., ISBN 90-5462-331-4, prijs: 2250 fr. + 160 fr. verzendingskosten, te bestellen per fax. op nr. 09/223.13.64, telefonisch op nr. 09/223.64.71 of schriftelijk Vlasmarkt 10 - 9000 Gent, e-mail: Publishers@Mys-Breesch.be

Dit boek geeft een overzicht van de bestaande wetgeving, rechtspraak en rechtsleer over de herstelmaatregelen bij bouw misdrijven. Het klassiek vorderingsrecht (gemachtigde ambtenaar - college van burgemeester en schepenen) wordt in een ruime context bekeken. Er wordt zo onder meer aandacht besteed aan samenloop van de herstellvordering met de vordering van de derde benadeelde, het alternatief van de milieustakingsvordering, de dwangsomvordering, de rol van het openbaar ministerie,... Als bijlage worden alle nodige wetteksten en de tekst van de meest nuttige vonnissen en arresten bijgevoegd.

Allergie, werkelijke of vermeende toename?

Drs. M. van Zijverden en dr. R.H.H. Pieters, *Wetenschapswinkel biologie, Utrecht, 1999, 31 p., ISBN 90-5209-096-3, prijs: 7.50 gulden, te bestellen via tel. 00.31.30.253.73.63., fax. 00.31.30.253.57.95. of e-mail: wbu@bio.uu.nl*

Mensen lijken steeds gevoeliger te worden voor allergieën. Maar alleen voor de toename van luchtwegallergieën lijkt er een wetenschappelijke basis te zijn. De oorzaak van de toename hiervan is niet bewezen. In deze publicatie worden een aantal wetenschappelijke theorieën uiteengezet die dit trachten te verklaren. Dit rapport geeft een overzicht van de kennis betreffende het voorkomen en de oorzaken van alle vormen van allergie. Er wordt ook uitgelegd wat een allergie is, namelijk een overdreven reactie van het immuunsysteem.

Ftalaten en voortplantingseffecten

Majorie van Duursen, *Wetenschapswinkel biologie, Utrecht, 1998, 42 p., ISBN 90-5209-093-9, prijs: 12.50 gulden, bestelwijze zie bij 'Allergie, werkelijke of vermeende toename'.*

Er wordt in de media veel aandacht besteed aan de mogelijke risico's die zouden verbonden zijn aan ftalaten, de weekmakers die in plastic kunnen zitten (bijtringen, speelgoed). Er wordt dan vooral gedacht aan de mogelijke hormoonverstorende werking en de risico's van deze stoffen op de vruchtbaarheid. Deze publicatie tracht de wetenschappelijke kennis op dit terrein te bundelen. Er vindt wel veel dierexperimenteel onderzoek plaats, maar dit blijkt moeilijk te vertalen naar risico's voor mensen. Deze publicatie is bedoeld voor een breed publiek maar in het bijzonder voor artsen die hierover vragen kunnen verwachten van hun patiënten.

Reizen naar het zuiden: de duurzame toerist in 147 vragen, 6 citaten en 12 tips

SAGO- Jongeren en Latijns-Amerika, Antwerpen, 1999, 19 p., prijs : 50 fr. te bestellen bij Sago, Lange Lozanastraat 14 - 2018 Antwerpen, tel. 03/238.51.81, fax.

03/248.66.82 of e-mail sago@jeugd-werknet.be

In dit 'prikkelboekje' krijgt de lezer informatie over duurzaam toerisme. Duurzaam toerisme wil de lokale bevolking op een positieve manier betrekken bij het toerisme. Sago wil hiermee de discussie bij de jongeren aanwakkeren en hen ertoe brengen dat ze op een bewuste manier gaan kiezen voor 'etisch verantwoorde' reisformules, maar ook de druk op de traditionele touroperators vergroten en hen ertoe aanzetten meer aandacht te hebben voor de ontwikkeling van de plaatselijke samenleving in de bestemmingslanden.

Milieulogo's op verpakkingen, een hulp bij aankoopbeslissingen? Resultaten van een consumentenbevraging 1998.

Daniële Delaet, Catherine Rousseau, OIVO, 1999, 26 pag., te bestellen op tel.nr. 02/547.06.11, fax 02/547.06.01 of e-mail :crioc_oivo@skynet.be

Consumenten werden tijdens hun inkopen in grootwarenhuizen ondervraagd met de bedoeling na te gaan of ze de milieulogo's herkennen, begrijpen en gebruiken.

Er werden een tiental afbeeldingen getoond die voorkomen op gangbare verbruiksgoederen. Hierna werd ook gepeild naar het milieuvriendelijk boodschappen doen en naar hun houding t.o.v. afval, milieubescherming,... om een eventuele relatie tussen beiden te ontdekken.

Men kwam tot het besluit dat milieulogo's te weinig gebruikt worden en vaak verkeerd begrepen worden.

De onderzoekers stelden ook vast dat consumenten niet in staat zijn een onderscheid te maken tussen betrouwbare informatie en verzinsels, tussen officiële en commerciële informatie. Er kon een verband aangetoond worden tussen de kennis van logo's en het milieuvriendelijk boodschappen doen.

Valerie Puttevils

BOEK VAN DE MAAND

Een handleiding in de kleinschalige collectering van afvalwater: Een alternatief voor riolen.

Water wordt steeds belangrijker. Het is een schaars goed en dat

heeft zo zijn consequenties

voor de manier waarop we er mee moeten gaan omspringen. De overstromingen van de voorbije jaren hebben ook te maken met het rioolsysteem en de manier waarop ons regenwater wordt opgevangen.

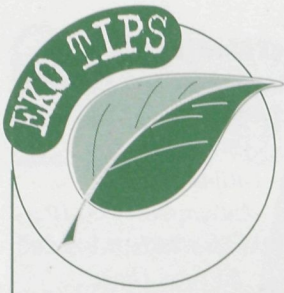
Het systeem voor afvalwaterzuivering dat in Vlaanderen werd uitgebouwd hield geen rekening met ons versnipperd woonpatroon. Landelijke gebieden zouden veel beter en bovendien goedkoper hun afvalwater kunnen zuiveren met een decentraal systeem. Toch zijn de milieuvriendelijke systemen nog onvoldoende bekend bij het publiek.

Waarom is kleinschalig collecteren mogelijk? Dat is de vraag waarmee dit boek van wal steekt. Riolerings is niet alleen heel duur, ook op milieuvlak zijn ze niet zaligmakend. Vervolgens worden de kenmerken en de kosten van kleinschalige afvalwatercollectering uiteengezet. Voor het kleinschalig collecteren is het noodzakelijk dat je

het regenwater afkoppelt. Hoe dat kan krijg je met plannetjes en tekeningen uitgelegd. Verder wordt ook uitgelegd hoe zuiveringszones afgebakend kunnen worden. Ook een aantal case-studies krijg je toegelicht. Tenslotte wordt het gemeentelijk subsidiebeleid besproken.

Met dit boek wil de auteur de lezer vooral bewustmaken van de nieuwe technische mogelijkheden op vlak van duurzaam waterbeheer. Het is in de eerste plaats bedoeld voor milieuambtenaren en technische ingenieurs op gemeentelijke diensten. Hugo Vanderstadt is architect en stedenbouwkundige. Hij werkte mee aan verschillende stedenbouwkundige projecten en is mede-oprichter van het Vlaams Instituut voor Bio-Ecologisch Bouwen en Wonen (Vibe). Hij is auteur van verschillende boeken, waaronder 'Duurzame Stedenbouw', 'Hoe minder riolen hoe beter', 'Duurzame economie en tewerkstelling'.

Hugo Vanderstadt, Ecobooks, Londerzeel, 1999, 118 pag., prijs: 995 fr., te bestellen bij Ecobooks, Heerbaan 132, 1840 Londerzeel, tel: 052/37.11.38, fax: 052/37.11.51.

Over biolabels en strenge controles..

Hoe bio is bio?

22

Gezond is in. Maar wie weet nog wat echt gezond is? Wie in zijn favoriete natuurwinkel of de doordeweekse supermarkt op zoek gaat naar 'gezonde voeding' riskeert door het bos de bomen niet meer te zien staan.

Producenten allerhande slaan ons om de haverklap om de oren met termen als 'natuurlijk', 'ambachtelijk', 'plantaardig',... Zelfs in de betere natuurwinkel zitten wel eens addertjes onder het gras. Veel reformproducten zijn bijvoorbeeld niet biologisch. En precies die biologische producten willen we in deze rubriek wat promoten. U wil weten welk label u een sluitende biologische kwaliteit garandeert? Milieurama geeft u het antwoord.

Sinds 1993 is er in de Europese Unie een wet van kracht die zegt dat elk bedrijf dat een biologisch product van plantaardige oorsprong op de markt brengt, verplicht onder controle moet staan. Deze wet bepaalt aan welke normen een biologisch product moet voldoen. Zo mag er onder meer geen gebruik gemaakt worden van kunstmest, chemische bestrijdingsmiddelen en chemisch-synthetische additieven. Een controleorganisatie controleert of aan deze normen wordt voldaan. In België ziet het federaal ministerie van landbouw toe op de uitvoering van die verordening. Hiervoor werkt het in de praktijk nauw samen met de sector zelf en heeft het twee controleorganisaties erkend: het Vlaamse Blik en het Waalse Ecocert. Deze twee organisaties hebben bevoegdheid voor heel België en controleren boeren, verwerkers, verdelers en winkeliers op de naleving van de normen en de vastgestelde tarieven. Blik en Ecocert voeren controles op de naleving van de normen bij boeren, verwerkers, verdelers en winkeliers. Zo krijgt de consument een stuk meer zekerheid dat hij een biologisch product in handen heeft. Zoals vroeger wel het geval was, kan een bedrijf nu niet langer zijn product gewoon biologisch noemen. Deze wetgeving geldt voor plantaardige producten (groenten, fruit, granen,...). Voor verwerkte producten (jam, broodbeleg,...) zijn er sinds '95 twee categorieën: verwerkte producten met 95% of meer biologische ingrediënten mogen als biologisch verkocht worden. Verwerkte producenten met minimum 70% aan biologische ingrediënten mogen op de verpakking vermelden hoeveel procent van de ingrediënten afkomstig is van de biologische landbouw.

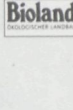
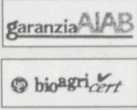
Strenge normen

Biologische producten kan je meestal herkennen aan hun logo. Toch kunnen ook producten zonder een biologo een waarborg bieden voor producten die biologisch zijn. Want aan de Europese richtlijn is nog steeds geen logo gekoppeld. Er is wel de mogelijkheid om de vermelding 'Biologische landbouw - EEG-controlesysteem' te gebruiken. Deze vermelding geeft je de nodige zekerheid dat je met biologische producten te maken hebt.

Let wel, de Europese wetgeving heeft het nog steeds niet over dierlijke producten. Hiermee bedoelen we niet alleen vlees en melk, maar ook de etenswaar afgeleid van dierlijke producten. Al zijn er al staten zoals België en Frankrijk die ook voor dierlijke producten reeds een lastenboek hebben opgesteld. Zo zijn er dus wettelijke bepalingen in België voor biologische, dierlijke producten sinds december '98. In dit Koninklijk Besluit wordt het houden van runderen, varkens, geiten, schapen, leghennen en vleeskippen geregeld. Net als de verwerking van dierlijke producten en veevoeders. Dit lastenboek is grotendeels geïnspireerd op het lastenboek van het Biogarantielabel. Dat Biogarantielabel is een privé-label dat reeds voor de Europese wetgeving op biologische voeding opereerde. In de meeste gevallen gaat het lastenboek van deze regionale, nationale en/of internationale private organisaties verder dan de Europese wet of hebben ze het gebruiksrecht van hun label gekoppeld aan de controle op de Europese normen, eventueel aangevuld met specifieke strengere normen. Zo respecteert Biogarantie niet alleen de Europese regelgeving, maar stelt onder meer ook eisen om de meest schadelijke verpakkingen te weren. Zo worden pvc-verpakkingen totaal gebannen. Ook voor dierlijke producten heeft

Welke label komt uit welk land?

Uiteraard is er niet alleen het Biogarantielabel. Ook bij ons kan je andere labels vinden. We zetten even op een rijtje welke logo's door de beugel kunnen:

België:	Nederland:	Wallonië:	Frankrijk:	Groot-Brittannië:	Duitsland:	Italië
Biogarantie	EKO-label	Nature et Progrès	Nature et Progrès/AB	Soil Association	Bioland/Naturland	Aiab/Bioagricoop
						

Biogarantie een lastenboek opgesteld dat normen oplegt voor onder andere de biologische kwaliteit van veevoeder, voor dierenwelzijn en voor de verwerking van vlees.

Kwaliteit voorop

Binnen de Europese Unie zijn de biologische producenten allemaal gebonden aan de Europese wetgeving, maar hoe zit het met producten van buiten de Europese Unie? Het leuke is dat Biogarantie zijn label ook toekent aan producten van buiten de Europese Unie. Als het gaat om producten uit landen die een equivalent productie- en controlesysteem garanderen, dan kunnen deze producten ook het Biogarantielabel krijgen. Voor de biodynamische landbouw wordt internationaal het Demeterlabel gebruikt. De biodynamische landbouw is een vorm van biologische landbouw waarbij gestreefd

wordt naar het meest duurzame agro-ecosysteem op bedrijfsniveau door toepassing van een ruime vruchtwisseling, grote zorg voor de bodemvruchtbaarheid en inzet van kwalitatieve middelen. De biologisch-dynamische landbouw werd geïnspireerd door Steiner en hanteert een verruimde visie op de samenhang tussen bodem, plant, dier en mens.

Jan Vanherk

Meer info over labels?

Heel wat producten spelen graag in op die 'terug-naar-de-natuur'-trend. Via klinkende voorvoegsels laten ze uitschijnen dat hun producten biologisch zouden zijn: bio-yoghurt, organische niertjes in eigen nat, ecoburger,... Om aan één en ander paal en perk te stellen, heeft de Belgische wetgever oor gehad voor de verzuchtingen van de biosector en sinds 1 december '98 duidelijk bepaald welk product zo'n klinkende titel mag gebruiken. Naast de term 'biologisch' zijn daarbij ook de termen 'ecologisch', 'organisch' en afgeleiden hiervan zoals 'bio' en 'eco' beschermd.

Ben je er evenwel niet zeker van dat een product rechtmatig als 'bio' of 'eco' wordt bestempeld? Heb je specifieke vragen over biolabels? Neem dan contact op met de Vereniging voor Ecologische Leef- en Teeltwijze (Velt) vzw, Uitbreidingstraat 392c, 2600 Berchem, Tel. 03/281.74.75., Fax. 03/281.74.76., e-mail: velt@village.uu.net.be

Biologisch eten. Lekker en gezond

Kwaliteitsverschillen die rechtstreeks voortvloeien uit de strenge normen voor biologische landbouw:

- ✓ Omdat er geen synthetische bestrijdingsmiddelen worden gebruikt, komen er over het algemeen geen pesticidenresidu's voor in biologische voedingsmiddelen.
- ✓ Door een lagere belasting van (drink)water en lucht zorgt de biologische landbouw ook indirect voor een positief gezondheidsaspect.
- ✓ In dierlijke producten bevinden zich geen residu's van hormonen omdat deze niet toegestaan zijn. Omdat ook preventieve dierbehandelingsmiddelen verboden zijn is de kans op het aantreffen van antibiotica uiterst klein.
- ✓ Biologische producten zijn niet genetisch gemodificeerd en bevatten geen grondstoffen die met behulp van genetische manipulatie tot stand zijn gekomen.
- ✓ In de biologische veehouderij wordt geen gebruik gemaakt van veevoeder met dierlijke componenten waardoor het optreden van bijvoorbeeld de gekke koeienziekte (BSE) vrijwel uitgesloten is.

Uit onderzoek blijkt tevens dat:

- ✓ biologische producten een hoger droge stof gehalte heeft, waardoor je dus minder water voor je geld koopt
- ✓ er grotere gehalten van niet gewenste bestanddelen, zoals vitamine-C, suikers, ijzer en magnesium, voorkomen
- ✓ er lagere gehalten van niet gewenste bestanddelen, zoals nitraat, voorkomen omdat producten eigen aan het seizoen en bemest met langzaam opneembare organische meststoffen significant lagere gehalten van deze stoffen bevatten.
- ✓ er een langere bewaarbaarheid is vastgesteld wat een rechtstreeks gevolg is van het hogere droge stofgehalte
- ✓ de vruchtbaarheid en de gezondheid van biologisch gevoerde dieren matig tot significant beter is dan de gangbare gevoerde groep.

"Omgevingslucht in centrum van Gent bevat teveel benzeen"

Mondmaskeractie doet automobilist nadenken over gezondheid

Woensdag 5 mei, 07u30. Actievoerders van o.m. Bond Beter Leefmilieu (BBL), Elcker-Ik Milieu, het Gents Milieufrent (GMF) en de Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming (JNM) zijn vroeg uit de veren en delen in Gent, Antwerpen en Leuven mondmaskertjes uit aan automobilisten die netjes aanschuiven in hun dagelijkse file. Dit maskertje wil de inzittenden van de wagens symbolisch beschermen tegen de poeve binnenlucht die ze dagelijks inademen. Dat auto's schadelijke stoffen uitstoten was al lang geen nieuws meer. Maar dat je als automobilist zelf meest te lijden hebt onder de uitstoot van je eigen wagen, daar staan weinig mensen bij stil...

De actie die BBL op 5 mei voerde, kaderde in de Week van de Zachte Weggebruiker, een initiatief van Komimo, de koepel van Vlaamse verkeers- en milieuorganisaties. "De auto beschermt de inzittenden niet tegen de luchtvervuiling die gemotoriseerde voertuigen veroorzaken. Het is eerder omgekeerd", zegt BBL-medewerker Jeffrey Matthijs wanneer hij een verbaasde automobilist een mondmaskertje bezorgt. "De binnenlucht in de auto is tot driemaal meer vervuild dan de lucht die fietsers en voetgangers inademen op dezelfde plaats en op hetzelfde tijdstip. Zo ademt een automobilist lucht in die driemaal meer koolstofmonoxide, viermaal meer xyleen, vijfmaal meer toluen en zesmaal meer benzeen bevat". Tegelijk kregen de automobilisten tijdens de actie ook een foldertje met bruikbare tips voor een gezonde verplaatsingswijze aangeboden. Centraal daarin de boodschap dat je korte verplaatsingen in de stad eigenlijk maar beter te voet of met de fiets kan doen, dat is veel gezonder.

Kankerverwekkend

Maar autorijden is niet alleen ongezond voor de mens, ook de omgevingslucht in onze steden is er erg

De ochtendspits in Gent. BBL-actievoerders delen mondmaskertjes uit aan aanschuivende chauffeurs om hen te wijzen op de vervuilde lucht binnenin de auto. De fiets of de benenwagen voor korte afstanden is de boodschap.

aan toe. "Dat blijkt overduidelijk uit metingen die we in de Gentse binnenstad uitvoerden", zegt Stefaan Claeys van het Gents Milieufrent (GMF). "Aan het Sint-Annaplein, de Kortrijksepoortstraat en de Kouter deden we een zestal metingen op drukke kruispunten, een ondergrondse parking en een benzinestation. Bedoeling was een zicht te krijgen op de hoeveelheid benzeen in de omgevingslucht". De resultaten zijn niet bepaald rooskleurig. Zo wordt zowel de norm van de Wereldgezondheidsorganisatie als de norm van de (aankomende) Europese dochterrichtlijn inzake benzeen en koolstofmonoxide op alle plaatsen diverse malen overschreden. Benzeen is een vluchtige organische koolwaterstof. Het is een natuurlijk bestanddeel van benzine dat vrijkomt bij het tanken en bij de onvolledige verbranding van de brandstof. "Benzeen is uiterst kankerverwekkend en kan het centraal zenuwstelsel en de bloedvormende organen aantasten", waarschuwt Jeffrey Matthijs. "Zo kan langdurige blootstelling aan hoge concentraties benzeen het beenmerg aantasten. Kinderen en mensen die beroepsmatig aan benzeen zijn blootgesteld, bijvoorbeeld pompbedienden, vormen de grootste risicogroep".

Inspanningen versterken

Toch wou BBL, precies in het kader van de Week van de Zachte Weggebruiker, ook aantonen dat de kwaliteit van het leven in de stad heel wat beter kan wanneer de nieuwe Europese wetgeving terzake gewoon zou worden toegepast. "Zowel de Vlaamse regering als verschillende centrumsteden zoals Gent zetten de voorbije jaren stappen in de richting van een gezonde mobiliteit", geeft BBL-mobiliteitsspecialist Dirk Van Regenmortel toe. "Er werden inspanningen geleverd om het autogebruik in de stad terug te dringen, fiets- en voetgangerszones uit te bouwen, voorzieningen voor openbaar vervoer uit te bouwen,... Maar die inspanningen moeten nog worden versterkt. De nieuwe Europese wetgeving, die er gekomen is na onderzoek van de luchtkwaliteit in verschillende Europese steden, biedt daarvoor nieuwe uitdagingen. In de toekomst zullen luchtmetingen, zoals BBL vandaag voorstelde, immers systematisch door de overheid opgezet én openbaar gemaakt moeten worden. En, niet onbelangrijk, de richtlijn verplicht de lidstaten ook om lokaal en regionaal verkeersmaatregelen te nemen wanneer de luchtkwaliteit de norm systematisch niet haalt".

foto: Armand Verschueren

Roofbouw in de regenwouden van Kameroen

Belgische houtsector mee verantwoordelijk voor ecologische ramp

25

Volgens een studie van het Amerikaanse World Resources Institute is commerciële houtkap veruit de grootste bedreiging voor de nog resterende ongestoorde wouden op onze aarde. Al jarenlang voert Greenpeace wereldwijd acties voor het behoud van die laatste intacte bosgebieden. Bedrijven die roofbouw plegen worden aangeklaagd. Consumenten worden opgeroepen om geen hout meer te kopen dat afkomstig is uit roofbouw maar alleen nog dat hout te kopen dat op een verantwoorde wijze werd geproduceerd. Momenteel spitst de Greenpeace-campagne zich toe op de houtkap in Kameroen...

Vorig jaar nog voerde Greenpeace een opgemerkte campagne tegen de kaalkap van de gematigde regenwouden in Brits Columbia. Ook de Belgische houthandelaren werden daarbij op hun verantwoordelijkheid gewezen (cf. Milieurama 3/98). In haar nieuwe campagne wijst Greenpeace deze keer op de betrokkenheid van de Belgische houthandel bij de vernietiging van de regenwouden in Kameroen. "Oorspronkelijk was bijna de helft van Kameroen met regenwouden bedekt", steekt Filip Verbelen van Greenpeace België van wal. "Door de industriële houtkap en de ontginning van het woud voor nieuwe landbouwgronden is inmiddels meer dan 2/3 van het regenwoud vernietigd of zwaar aangetast". Volgens een studie van het World Resources Institute resten in het zuidoosten van Kameroen nog ongeveer 3 miljoen hectare aaneengesloten en relatief intacte regenwouden. Maar ook deze wouden worden op korte termijn door houtkap bedreigd.

Groene goudkoorts

Sinds de jaren '80 worden de regenwouden van Kameroen op grote schaal opengegoot voor de commerciële houtkap. Volgens Verbelen heeft dat veel te maken met het feit dat Kameroen in die periode zwaar te lijden had onder de plotse daling van de exportprijzen voor ruwe grondstoffen zoals

aardolie, koffie en cacao: "De regering van Kameroen maakte in die periode haar intentie kenbaar om tegen het jaar 2000 de grootste houtproducent van Afrika te worden. Een doelstelling

die ze inmiddels heeft gerealiseerd. Ook de Wereldbank stimuleerde Kameroen bovendien om van de bosexploitatie een belangrijke inkomstenbron te maken". Sinds '94 kwam de houtkap in een stroomversnelling. Dat had dan weer alles te maken met de devaluatie van de lokale munteenheid waardoor hout uit Kameroen veel concurrentiëler werd op de wereldmarkt. Ook door de uitputting van de regenwouden in West-Afrika (Ivoorkust, Nigeria) nam de druk op de regenwouden van Kameroen verder toe.

Destructieve methoden

De houtkap in Kameroen wordt in grote mate gedomineerd door buitenlandse maatschappijen. Een klein aantal Europese bedrijven controleert er bijna 70% van de houthandel. De invloed van de Franse bedrijven zoals Thanry, Rougier of Rivaud bijvoorbeeld is nog steeds erg dominant. "Het is vooral van deze groepen dat de Belgische houtimporteurs hun hout uit Kameroen kopen", zegt Filip Verbelen. "Maar een aantal Nederlandse en Belgische bedrijven beschikt ook zelf over kap-

26

concessies. Onder hen bijvoorbeeld Wyma en Decolvenaere. Was het overgrote deel van het hout aanvankelijk bestemd voor de Europese markt, dan lijkt daar sinds halfweg jaren '90 duidelijk verandering in te komen. Steeds meer bedrijven kappen nu ook in functie van de groeiende houtvraag in Azië. "De voorbije jaren vestigen zich ook steeds meer Aziatische houtkapbedrijven in Kameroen", vertelt Filip Verbelen. "Het gaat vooral om Maleisische multinationals met een extreem slechte reputatie op vlak van bosbeheer en respect voor de inheemse bevolking. Nu zij de regenwouden in eigen land grotendeels hebben leeggekapte gaan deze bedrijven elders op zoek naar nieuwe en goedkope houtreserves waar het bos kan worden gekapt zonder al te veel overheidscontrole. Om die reden is Kameroen erg populair bij deze bedrijven. Niet voor niets verwijzen Europese exploitanten maar wat graag naar de zeer destructieve methoden van de Aziatische maatschappijen om het slechte management in hun eigen concessies te relativiseren. Meestal vergeten ze er wel bij te vermelden dat precies zij intensief handel drijven met deze Aziatische exploitanten". Die groeiende invloed van de Aziatische markt wordt algemeen beschouwd als een ernstige bijkomende bedreiging voor de regenwouden in Kameroen.

Geen controle

De bosexploitanten stellen vaak dat zij niet verantwoordelijk zijn voor de vernietiging van het regenwoud in Kameroen omdat de houtkap er erg 'selectief' gebeurt. "Selectief betekent dan dat enkel een beperkt aantal commercieel interessante stammen per hectare uit het bos wordt gehaald", legt Verbelen uit. "Die selectieve exploitatie is ingegeven door de hoge transportkosten van het hout en de specifieke vereisten van de Europese markt". Bosexperts zijn het er echter over eens dat de industriële houtkap in Kameroen synoniem is aan roofbouw. De bosexploitatie is er vooral gericht op het kappen van de meest waardevolle boomsoorten zoals Azobé, Doussié, Ayous, Sapelli, Moabi, Iroko,... zonder dat er aan bosbeheer op langere termijn wordt gedacht. Filip Verbelen: "Sommige boomsoorten worden in Kameroen op zo'n intensieve wijze geëxploiteerd dat wetenschappers ervoor waarschuwen dat deze soorten op termijn zullen uitsterven. Hoewel slechts enkele stammen per hectare worden gekapt, raakt het bos toch zwaar beschadigd door de wegeaanleg en erg slordige exploitatie. De meeste exploitanten beschikken niet eens over een ernstig bosbeheers-

plan. Ook de houtverwerking zelf gebeurt op een enorm verspillende manier".

Van zodra de commercieel interessante soorten uit het bos zijn gehaald, verhuist de exploitant telkens weer naar een nieuw stuk intact regenwoud. En volgens Filip Verbelen van Greenpeace wordt deze roofbouw overigens ook door het bosbeleid zelf in de hand gewerkt: "Hoewel de wetgeving op de bosbouw recentelijk werd verstrengd, is het zeer de vraag of het bosbeheer hiermee zal verbeteren. Het bosbouwdepartement in Kameroen is zwaar onderbemand en terreincontroles vinden nauwelijks plaats. Kameroen staat bovendien gecatalogeerd als één der meest corrupte landen ter wereld. Algemeen wordt aangenomen dat de illegale houthandel in Kameroen zeer omvangrijk is".

Gorilla aan het spit...

Eén van de meest kwalijke gevolgen van de industriële houtkap in Kameroen is de snel toenemende stroperij. Wegen die worden aangelegd voor de houtkap verlenen aan stropers de toegang tot bosgebieden die voordien ontoegankelijk waren. "Fel bedreigde diersoorten zoals de woudolifant, de chimpansee en de laaglandgorilla worden op grote schaal gestroopt in de kapconcessies", vertelt Filip Verbelen. "Dit gebeurt vaak met goedkeuring van de bosexploitanten die de stropers van wapens voorzien en het vlees kopen om hun arbeiders te voeden. De gestroopte buit wordt samen met de boomstammen naar de steden Yaoundé en Douala

27

getransporteerd waar het op de markt of in de betere restaurants wordt verkocht". De stroperij heeft in het zuidoosten van Kameroen dergelijke proporties aangenomen dat ecologen waarschuwen voor het uitsterven van een aantal grote zoogdieren.

Hoewel duidelijk is aangetoond dat deze groeiende stroperij een rechtstreeks gevolg is van de houtkap ontkent de houtindustrie alle verantwoordelijkheid.

En België?

Ook België importeert zeer veel hout uit Kameroen. Houtsoorten zoals Ayous, Iroko, Doussie en Sapeli zijn erg populair in de meubelindustrie, voor raamwerk en in de productie van fineer en triplex. "De Belgische houtimporteurs weten zeer goed dat de bosbouw in Kameroen op onverantwoorde wijze gebeurt", klaagt Filip Verbelen aan. "Ze kiezen er echter voor deze problemen te negeren en de handel ongestoord verder te zetten. De consument wordt in het ongewisse gelaten over de gevolgen van deze rooibouw". Bovendien trekken de bosexploitanten in Kameroen zich geen snars aan van de vragen van sommige Belgische handelaars om hun kapconcessies op een meer verantwoorde manier te beheren. "Wij zijn van mening dat de Belgische houtimporteurs daar hun conclusies moeten uit trekken en hun contracten met de houtproducenten uit Kameroen moeten annuleren", vindt Verbelen. "De Belgische consument die hout uit Kameroen koopt, heeft het recht te weten welke schade de bosbouw daar aanricht". Voor Greenpeace is één en ander alvast het signaal om een informatiecampagne op te starten naar de klanten van de houthandelaars die hout uit Kameroen importeren. Greenpeace zal hen adviseren geen hout uit Kameroen meer te kopen zolang de bosbouw er niet gebeurt op een manier die sociaal en ecologisch meer verantwoord is.

i Greenpeace België heeft momenteel een volledig dossier klaar over de industriële houtkap in Kameroen én de rol die ons land daarin speelt. Het dossier 'Roofbouw in de regenwouden van Kameroen en de rol van de Belgische houtinvoerhandel' (60 pag., 150 Bf) kan worden opgevraagd bij: **Greenpeace**, Vooruitgangstraat 317, 1030 Brussel, tel. 02/274.02.00., Fax. 02/201.19.50., e-mail: info@be.greenpeace.org

Kameroen: land van woudolifanten en laaglandgorilla's

De regenwouden van Zuid-Kameroen sluiten aan bij het zeer uitgestrekte bosgebied van het Congobekken. Dit is na het Amazonegebied het tweede grootste tropisch regenwoud ter wereld. De wouden van Kameroen zijn ontzettend rijk aan planten en dieren. Er komen niet minder dan 16 soorten apen voor waaronder de chimpansee en de westelijke laaglandgorilla. Beide soorten (mensapen) worden evenwel met uitsterven bedreigd. Andere typische dieren van het regenwoud in Kameroen zijn de bosolifant, het luipaard, de gouden kat, bosbuffels, reuzenmiereners, borstelstaart-stekelvarkens, antilopen en vele honderden vogelsoorten (waaronder neushoornvogels, ijsvogels, arenden en grijze roodstaartpapegaaien). Biologen stelden vast dat nergens anders in Afrika zoveel woudolifanten en gorilla's voorkomen als in Oost-Kameroen. De regio heeft dan ook een enorm potentieel voor ecotoerisme. Dit zou in de toekomst een belangrijke inkomstenbron kunnen worden voor de lokale bevolking. De regenwouden van Kameroen zijn ook de woonplaats voor tienduizenden pygmeeën. Als jagers-verzamelaars zijn zij sterk afhankelijk van grote stukken onaangetast regenwoud.

GB gaat bio

Vandaag laadt u uw winkelwagentje vol en kiest met een gerust hart eieren, wijn of koekjes op basis van ingrediënten uit de biologische landbouw. Bovendien is uw GB de enige verdeler in België die een heel gamma biologische producten "Le goût de la vie" aanbiedt, naast andere grote merken (Bjorg) en kleine, streng gecontroleerde producties. Alles dus om biologisch te eten en te drinken... van camembert tot siroop.

Waarom kiezen voor bioproducten ?

Omdat we ons met al die heisa rond dulle koeien en genetisch gemanipuleerde maïs afvragen wat we nog mogen vertrouwen. We zouden best wel een koekje of granenontbijt willen verorberen zonder daarbij meteen onze dagelijkse dosis conserveermiddelen, kunstmatige additieven, enz. naar binnen te krijgen. We willen graag een meer evenwichtige landbouw die een impact heeft op de bodemkwaliteit en dus op onze toekomst en die van onze kinderen... We dromen ervan om opnieuw te kunnen genieten van de échte smaak, ook al kan dit onze smaakpapillen - die zijn afgestemd op smaakversterkers en kunstmatige smaakstoffen - wel eens verrassen.

Bioproducten spelen een rol in onze conditie

Het zijn producten afkomstig van biologische landbouw. Hun nitraatgehalte ligt gewoonlijk lager (30 à 50%) dan dat van courante consumptiegoederen.

Ze bewaren hun voedingsstoffen en zijn van nature rijk aan vezels, vitaminen, oligo-elementen en vetzuren die een evenwichtige voeding garanderen. Het beter gevoede organisme heeft geen tekorten meer. Het weerstaat beter aan agressies van buitenaf. In talrijke gevallen ten slotte, (test onze wortelen !) zijn voedingswaren uit de biologische landbouw opvallend verschillend. Logisch ook : ze worden niet opgefokt en bevatten minder water. Dus hebben ze meer smaak... en smelten ze minder weg bij het koken.

Biologische landbouw, een kwestie van respect

Biologische landbouwers zijn zeker niet enkel "groene jongens". Het zijn veeleer echte professionals die de heel duidelijk omschreven Europese wetgeving inzake biologische producten naleven : geen pesticiden, geen chemische meststoffen, kleurstoffen of synthetische additieven. Hun vuistregel ? De aarde, de dieren en zodoende ook de mens respecteren. Daarom ook dat deze landbouwers hun zaaisels kiezen in functie van de grond en van het klimaat en niet-vervuilende methoden aanwenden. Wieden doen ze met de hand of met de machine om de vruchtbaarheid van de grond en de kwaliteit van het grondwater in stand te houden; voor de bemesting kiezen ze voor natuurlijke meststoffen (stalmest, guano, algen of compost) en volgens hen is er niets beter dan een grote vlucht lieveheersbeestjes om komaf te maken met die ellendige bladluizen.

En de biologische veeteelt ?

Ook daar draait alles rond respect. Diervriendelijkheid dankzij een teelt in optimaal

hygiënische en gerieflijke omstandigheden, het selecteren van rassen die op de plaatselijke omstandigheden afgestemd zijn en een voeding op basis van granen en peulgewassen die zelf uit de biologische landbouw komen. De dieren worden verzorgd met natuurgeneeswijzen, homeopathie en fytotherapie, al krijgen ze vanzelfsprekend wel de bij wet verplichte inenting. Zo toont de biologische landbouwer zijn respect voor de mens en geeft hij ons al het goede van de natuur.

Biologisch : ja maar...

Maar, hoor ik u al zeggen, gelijk welk product kan zich voor "bio" uitgeven. Inderdaad : deze benaming heeft geen enkele wettelijke waarde. Maar de vermelding "biologische landbouw", de verwijzing naar het controleorganisme (Ecocert of Blik) en het Biogarantie-logo verzekeren u wel degelijk dat u te maken hebt met een product uit de biologische landbouw.

Bij GB is "bio" geen loos begrip

Kijk maar eens goed rond in onze voedingsrekken : u vindt er alles wat u nodig hebt om biologisch te koken. Maar ook voor uw ontbijt, voor gezonde tussendoortjes en zelfs om een feestmaaltijd op te vrolijken. Verse groenten en fruit natuurlijk, naast zoute en zoete kruidenierswaren, pasta en bereide gerechten. Voeg daar nog hamburgers, drie ijssoorten, wijn en zelfs bier aan toe... Bij GB vindt u alleen producten uit de biologische landbouw die het label van een onafhankelijk controleorganisme kregen.

Voor uw vlees

Naast de Franse biokippen heeft GB ook twee smaakvolle, volslagen plantaardige alternatieven voor al wie het met minder vlees wil stellen. Gepaneerde burgers en kleine, eveneens gepaneerde balletjes op basis van paprika's.

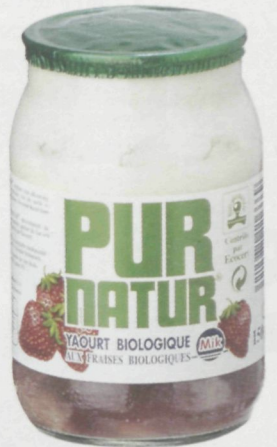

Zuivel

In het vers assortiment van GB vindt u zowel zachte als harde kazen, room, boter en dessertjes.

De PUR NATUR® yoghurt van MIK draagt zowel het Biogarantielabel, controle door Ecocert België, als het SKAL-label voor Nederland. MIK beschouwt zichzelf als een 100% natuurlijk merk omdat alle elementen in de verschillende producten van natuurlijke oorsprong zijn. Dit is bv. het geval voor het fruit, gebruikt in de vruchten-yoghurt: of het nu om aardbeien, zwarte bessen of abrikozen gaat, al deze vruchten worden eveneens biologisch geteeld. Het vetgehalte van de melk is natuurlijk en schommelt met de jaargetijden.

Zelfs de toegevoegde suikers (in beperkte hoeveelheid) worden geproduceerd op basis van biologisch geteelde rode biet

Grote keuze fruit en groenten

Tot zover een eerste overzicht van het bio-assortiment bij GB.

In een volgend nummer stellen wij u nog meer producten voor uit ons steeds breder wordende assortiment.

Overigens kan u, sinds enkele maanden, in onze GB folder "Mijn GB Week" iedere week een nieuw Bio-product ontdekken!

Aarzel niet ons te contacteren voor verdere info i.v.m. producten, prijzen, e.d....

V.U. GB Milieuafdeling
Geneviève BRUYNSEELS
en Griet LEYNAERT
Olympiadenlaan 20 - 1140 Evere
e-mail: leynaeg@gb.be

maxi GB

super GB

super GB

PUZZELEN

Ecologisch tuinieren. Mark De Jong uit Nieuwkerken-Waas en Henri Janssen uit Olmen stuurden ons een correcte oplossing en krijgen binnenkort het gezelschapsspel 'Kies het Hazenpad' toegestuurd. U heeft zin om binnenkort ook eens iets leuk én interessant toegestuurd te krijgen? Aarzel dan niet en doe mee met onze puzzel. Onze prijzentrommel is goed gevuld! Los het kruiswoordraadsel op, plaats de letters uit de groene vakjes over naar het rooster en stuur je oplossing naar Bond Beter Leefmilieu, Milieurama-puzzel, Tweekerkenstraat 47, 1000 Brussel. Of doe het per e-mail: hostmaster@bbbv.be

30

DEZE MAAND TE WINNEN

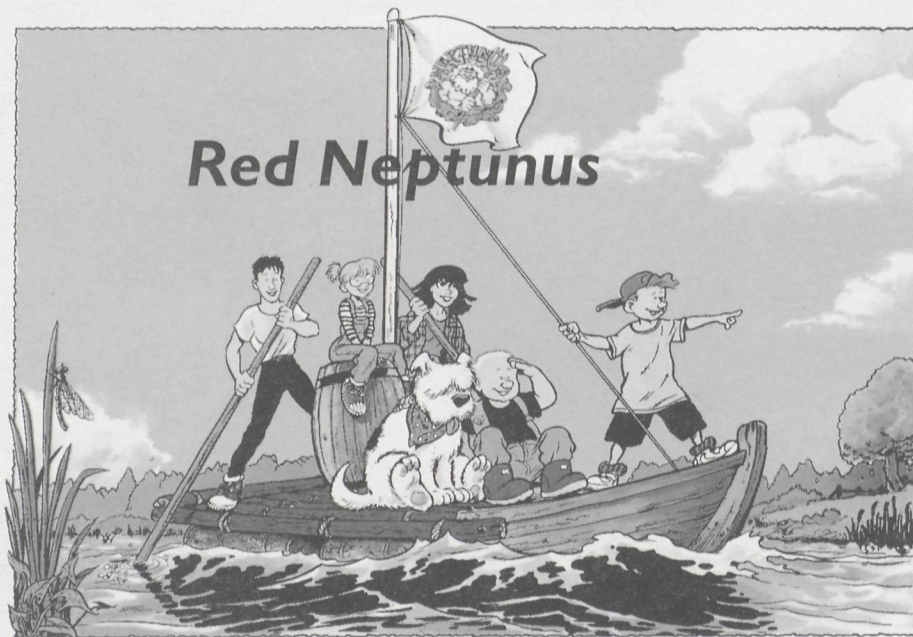
Oplossing van het vorige nummer: REKENINGRIJDEN

Dirk Serneels

Bloedvat	↓	Supersnelle trein	↓	Voedingsmiddel	↓	Tekstverwerkingsprogramma (afk.)	↓	Elektronisch medisch onderzoek	↓	Middelpuntvliedend	↓
Industrieel afval				↓		Trottoir		Maanstand		↓	
↓											
Rateipopulier		Primitief vaartuig Duo	↓				Boterten Gepeupel				
↓											
			Deel v/e vinger	↓				Vochtig			
			↓					Loopvogel			
Sluis	↓			Rockgroep	↓					Nummer	↓
Reptiel				Gemeentelijk natuurontwikkelingsplan						Deel v/e trap	
↓						Biertje	↓				
						Vloek					Bontgekleurde papegaai
Roefvogel	↓					Afrikaans zoogdier	↓				
Landbouw werktuig						Stadje in Vl.-Brabant					
↓		Zwaar metaal	↓					Zuid-Amerikaans land	↓		
		Griekse letter						Kleur			
Bloedgroep	↓		Niveau	↓						Etnaal	↓
Levenslicht			Onbepaald voornaamwoord							Vruchtenaat	
↓				Gemeente in Vlaams-Brabant	↓						Persoonlijk voornaamwoord
				Voorzetsel							
Voedsel	↓					Bladgroente	↓			Bevestiging	↓
Exotische vrucht											
↓											

O S W

Advertentie

Neptunus belooft iedereen die opkomt voor schoon water!

Water om te spelen, te vissen en te zwemmen. Daarvoor zorgt Aquafin. Minder water vervuilen, daar zorgen we met zijn allen voor.

Opendeurdagen van Aquafin
op de waterzuiveringsinstallaties van

Liedekerke (Begijnenmeer)
Zondag 30 mei
van 13.30 tot 17.30 uur

Hoegaarden (Klein Overlaar)
Zondag 6 juni
van 13.30 tot 17.30 uur

Aquafin n.v. • Dijkstraat 8 • 2630 Aartselaar • tel.03/450 40 37 • fax 03/450 44 53 • E-mail: info@aquafin.be

Duurzaam overleven in Antwerpen

Hoe kan je het begrip duurzame ontwikkeling implementeren binnen het lokale beleid? Een vaak gehoorde vraag waar ook het Antwerpse Provinciaal Instituut voor Hygiëne een antwoord probeert op te vinden tijdens de milieuhappening 'Duurzaam Overleven' die op 4, 5 en 6 juni wordt georganiseerd. Daarmee wil men tegemoetkomen

Studiedag duurzaam waterbeheer op gemeentelijk niveau

Op dinsdag 8 juni organiseert Ecobooks, in samenwerking met de Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten (VVSG) en een handvol milieuorganisaties, een studiedag over duurzaam waterbeheer. Een en ander vindt plaats in het Cultureel Centrum 'Ter Dilt' in Bornem en wil een handvol ideeën aanreiken voor een duurzaam en integraal waterbeheer. Na de overstromingen van eind '98 is immers steeds meer het besef gegroeid dat het gangbare rioleringssysteem niet naar behoren functioneert. Wellicht verdient het volledig afkoppelen van het regenwater, ook op privédomein, de volgende jaren steeds meer aandacht. Althans dat is de kern van het betoog van de sprekers dat op de studiedag de dienst uitmaakt. Zo zal architect-stedenbouwkundige Hugo Vanderstadt het hebben over de kleinschalige collectering van afvalwater toegepast in de specifieke Vlaamse ruimtelijke context. In het lijstje van sprekers vinden we ook Jan de Schutter, Aministrantverantwoordelijke voor het Netebekken, die tekst en uitleg zal geven bij de mogelijkheden van dijkenbeheer en een dijkenontwikkelingsplan voor secundaire waterlopen. De mogelijkheden om in eigen huis regenwater te hergebruiken wordt dan weer toegelicht door Eric Jansseune van VIBE. De studiedag wordt afgesloten met een tentoonstelling over de nieuwe zachte technologieën inzake duurzaam waterbeheer. Vooraf inschrijven voor de studiedag is noodzakelijk en kan bij het VVSG-secretariaat, Aarlenstraat 53, 1040 Brussel, Fax. 02/233.31.52.

i Ecobooks, Hugo Vanderstadt,
Tel. 052/37.11.3, e-mail: Ecobooks@ping.be

aan de vele praktische vragen die momenteel de kop opsteken bij de invoering van duurzame technologie in onze levenssfeer. De milieuhappening werd concreet uitgewerkt rond rationeel energiegebruik, duurzaam watergebruik, gebruik van duurzame grondstoffen, duurzame bestrijdingsmiddelen en afvalpreventie.

Op vrijdag 4 juni krijgen geïnteresseerde ambtenaren van de diverse Vlaamse bestuursniveaus de kans om een aantal workshops rond deze thema's bij te wonen. Die workshops werden zo ingevuld dat zij de beoogde doelgroep effectief ideeën geven om zowel in eigen bestuursmidden als naar de burger toe concrete invulling te geven aan de visie die achter duurzame ontwikkeling schuilgaat. Bovendien richt de milieuhappening zich ook specifiek naar politieke mandatarissen op zowel gemeentelijk als provinciaal niveau. Men worden concrete projecten voorgesteld die aantonen dat een actief en duurzaam milieubeleid niet per definitie een kostenfactor hoeft te zijn maar integendeel op termijn ook heel wat mogelijkheden biedt voor kostenbesparing én een beter leefmilieu.

iTierra! op stap langsheen de Nete en de Dijle

Op zaterdag 12 juni organiseert iTierra! een wandeling langsheen de oevers van de Dijle en doorheen het natuurreserveaat van de Doode Bemde. De Dijle bepaalt in de regio Leuven het volledige uitzicht van de streek en kronkelt er doorheen een mozaïek van weilanden, hooilanden, vijvers, rietland en elzenbroeken. Een week eerder, op zaterdag 5 juni, kan je dan weer met iTierra! wandelen doorheen de vallei van de Grote Nete. Vooral dan het beekdal van de Grote Nete te Balen kan je beschouwen als een vrij uniek gebied omdat de oude perceelstructuur er bijna volledig bewaard is gebleven en bespaard is van bebouwing en ontginning. Het kleinschalige landschap omvat naast de talrijke waterlopen zoals de Asbeek en de Hanskelsloop ook uitgestrekte hooi- en graslanden, broekbossen, Canadabossen en moerassen. De enige echte mogelijke bedreiging is de recent opgestarte waterwinning door de Pidpa.

i iTierra! vzw,
Heidebergstraat 223, 3010 Leuven,
Tel. & Fax. 016/25.56.16.
tierra@skynet.be

i Provinciaal Instituut voor Hygiëne,
Kronenburgstraat 45, 2000 Antwerpen,
Tel. 03/259.12.00., Fax. 03/259.12.01.

Anderzijds werd door de Afdeling Natuur van de Vlaamse Gemeenschap reeds 70 hectare aangekocht.

Op zoek naar de das

Op zondag 13 juni, nadat we met zijn allen naar de stembus zijn geweest, gaat de Stichting Limburgs Landschap op zoek naar de dassenpopulatie van Limburg. Onder leiding van een deskundige gids gaat het over pad en onder draad naar het oude station van Jesseren, via het bekoorlijke Zammelen naar één van de mooiste meanders van Zuid-Limburg. De tocht gaat door- en langsheen moerasgebieden, hellingbossen, hoogstamboomgaarden, kronkelende beekjes,... Als toetje wordt een bezoek gebracht aan de eerste echte dassentunnel in Vlaanderen. Wie dat wil, kan het bouwwerk zelf eens uitproberen...

i Stichting Limburgs Landschap vzw,
St.-Katarinaplein 10/27, 3500 Hasselt,
Tel. & Fax. 011/24.21.57.

Procter & Gamble

Kwaliteitsproducten
gemaakt na veel
milieuonderzoek

Risk Assessment and Management of New and Existing Chemicals
Environmental Toxicology and Pharmacology

C.J. Van Leeuwen, F. Bro-Rasmussen, T.C.J. Feijtel, R. Arndt,
Grandy, B. Hansen, J.J. Van Hemmen,

Composting to Achieve a 50%
Management Approach
P. Schauner., 1997

Fate of Linear Alkylbenzenesulfonates With Dissolved
Effect on Bioavailability
J. Larsteeg, 1996. Environmental Science & Technology

Fate of Linear Alkylbenzene Sulfonate in the Environment.

D.C. McAvoy, W.S. Eckjoff and R.A. Rapaport. 1997. The CLER Review 3(1): 4-17

Effects of Nutrient Trace Metals on
(S,S)-EDDS

within an Eff. the Presence of the Chelator

L'inventaire du Cycle de vie Pour
P. Schauner, and

Overall Framework for
Integrated Waste Managers.

Integrating Life-Cycle Assessment Within
Environmental Management

B. De Smet, P.R. White and J.W. Owens
ed. Chapter 16, Mc Graw Hill

Impact of Biodegradation Test Methods on the
Applicability of Biodegradation QSARs
C.E. Cowan, T.W. Federle, R.J. Larson T.C.J. Feijtel 1996

Building Uncertainty Analysis into
Chemicals Disposed Through Municipal Wastewater.

Flow Through Laboratory Microcosm Suitable for Assessing Effects of Surfactants on
Natural Periphyton

S.A. Belanger and K.L. Rupe. 1996 A. Environmental Toxicology and Water Quality, 11:65-76

Dit geldt voor alle producten van Procter & Gamble:

O.a. Bonux - Ariel - Dash - Dreft - Vizir - Bonux - Ace Delicat - Lenor - Mr. Proper -

Antikal - Pampers - Bounty - Always - Alldays - Demak'up - Tempo - Tampax -

Oil of Olaz - Vicks - Pétrole Hahn - Pantene - Head & Shoulders - Wash & Go -

Monsavon - Clearasil - Secret